

PASSENDE BEOORDELING KLAVER 6A

GEMEENTE HORST AAN DE MAAS
GEMEENTE VENLO
DEVELOPMENT COMPANY GREENPORT VENLO

6 mei 2014
077695968:0.3 - Definitief
B02012.000415.0100

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Passende Beoordeling o.b.v. Mitigatieplan K4.....	5
1.3	Doel en afbakening van de Passende Beoordeling.....	6
2	Beoordelingskader	9
2.1	Natura 2000-gebieden.....	9
2.2	Duitse Natura 2000-gebieden.....	9
2.3	Beoordelingskader.....	10
3	Effecten ontwikkeling Klaver 6a	11
3.1	Huidige situatie.....	11
3.2	Mogelijke effecten.....	11
3.3	Stikstofdepositie.....	11
3.3.1	Algemeen.....	11
3.3.2	Effecten.....	12
3.4	Grondwater.....	13
3.5	Geluid en licht.....	14
4	Toetsing	17
4.1	Effectbeoordeling.....	17
4.2	Toetsing van effecten.....	17
4.2.1	Stikstofdepositie.....	17
4.2.2	Detaillering effectbeschrijving stikstofdepositie.....	20
4.2.2.1	Beperkende factoren habitattypen.....	20
4.2.2.2	Uitsplitsing depositie door functies.....	22
4.2.2.3	Conclusie stikstofdepositie.....	23
4.3	Verandering grondwaterstanden.....	23
4.4	Geluid en licht.....	23
4.5	Cumulatieve effecten.....	24
5	Maatregelen	25
5.1	Mogelijke maatregelen.....	25
5.2	Toepassing van maatregelen.....	26
6	Conclusies	27
7	Bronnen	29
Bijlage 1	Wettelijk kader	33
Bijlage 2	Kritische depositiewaarde	43

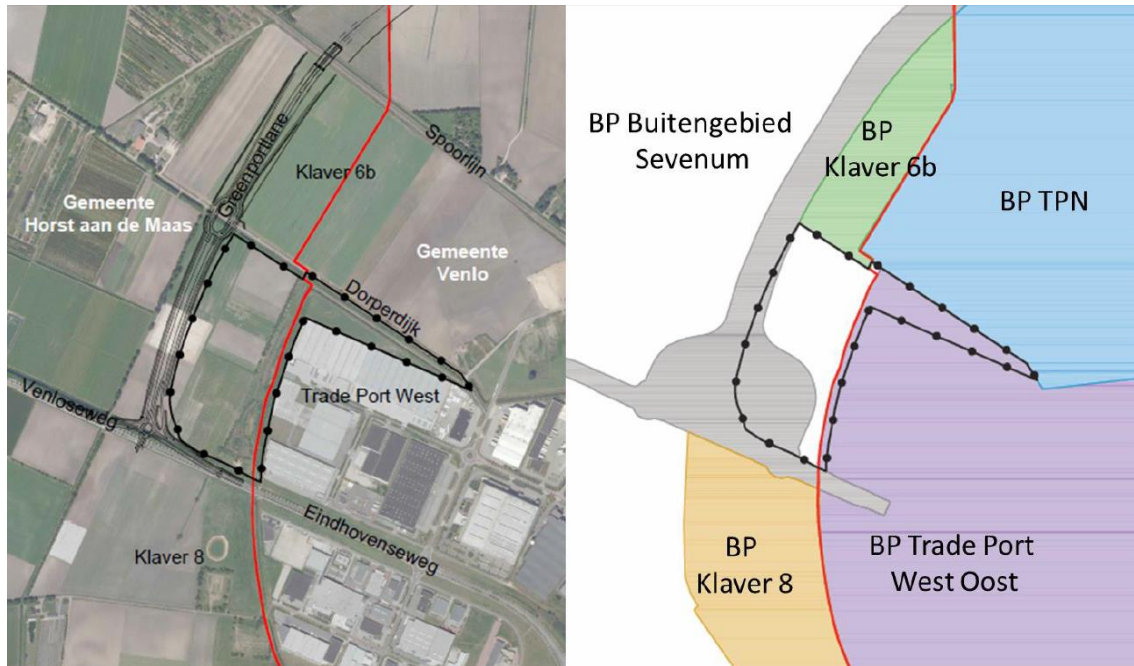
1 Inleiding

1.1 AANLEIDING

Het voornemen

Ten noordenwesten van Venlo ligt het gebied Klavertje 4 / Greenport Venlo waarvoor in 2012 een structuurvisie is vastgesteld. In dit gebied zal nieuwe bedrijvigheid worden gerealiseerd in verschillende klavers. Momenteel wordt een bestemmingsplan opgesteld voor een deelgebied van Klavertje 4, te weten Klaver 6a.

Klaver 6a ligt aan drie kanten ingeklemd tussen bedrijventerreinen: Klaver 6b, Trade Port West en Klaver 8. Trade Port West is al ontwikkeld, voor Klaver 6b is in 2013 een bestemmingsplan vastgesteld. Het bestemmingsplan voor Klaver 8 wordt medio 2014 vastgesteld, waardoor ook dit gebied als bedrijventerrein ontwikkeld kan worden. Om het totale complex aan bedrijventerreinen ten zuiden van de spoorlijn Eindhoven-Venlo en ten oosten van de Greenportlane ruimtelijk-stedenbouwkundig af te ronden, hebben de gemeenten Horst aan de Maas en Venlo het voornemen ook voor dit deel een bestemmingsplan vast te stellen. Een nieuw bestemmingsplan voor Klaver 6a biedt daarnaast de mogelijkheid concrete uitbreidingsvragen van bedrijven grenzend aan het plangebied te kunnen faciliteren. Klaver 6a ligt voor het grootste deel op het grondgebied van de gemeente Horst aan de Maas. Om uitbreiding van aan het plangebied aangrenzende bedrijven mogelijk te maken is het nodig ook de bestemming van de huidige groenstrook ten westen van Trade Port West te wijzigen. De groenstrook ligt in de gemeente Venlo.

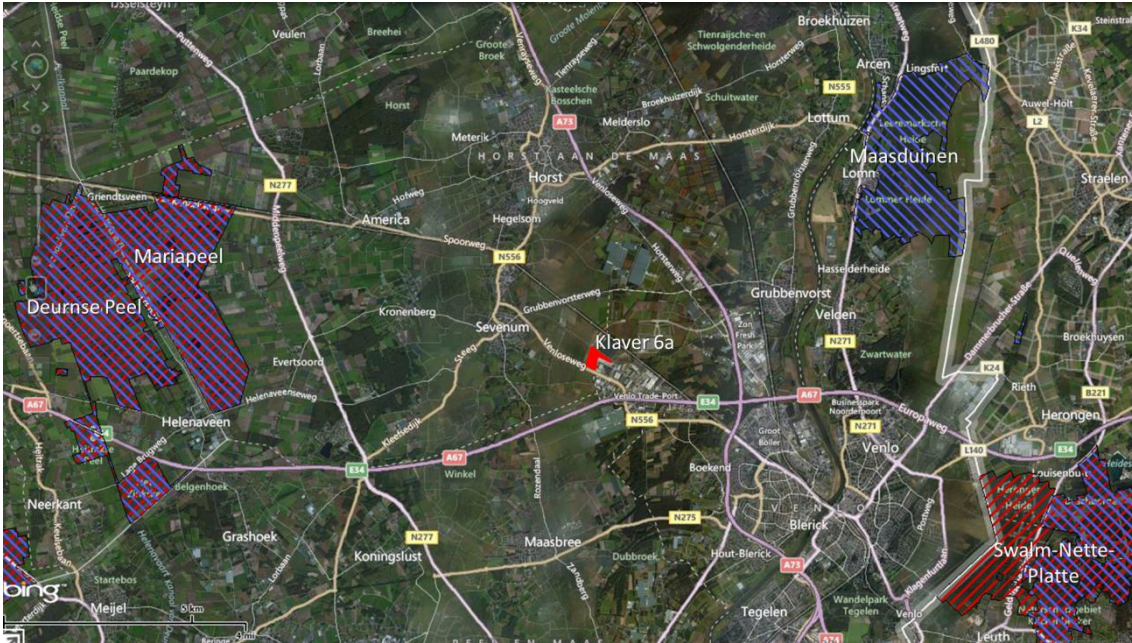

Figuur 1: Ligging plangebied en vigerende bestemmingsplannen

Waarom een Passende Beoordeling?

In het kader van de Natuurbeschermingswet moet inzichtelijk worden gemaakt of sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of verslechtering van de kwaliteit van habitats in Natura 2000-gebieden. Als dit aan de orde is dan moet een Passende Beoordeling worden opgesteld. In de Passende Beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende Natura 2000-gebieden.

Het op te stellen bestemmingsplan voor Klaver 6a zal bouwmogelijkheden bevatten voor bedrijven uit ten hoogste milieucategorie 4.2. Het is mogelijk dat binnen deze milieucategorie sprake is van vestiging van bedrijven die emissies van stikstofverbindingen veroorzaken door hun bedrijfsvoering en verkeersbewegingen. Significante negatieve effecten op omliggende Natura 2000-gebieden (Nederland en Duitsland, Figuur 2) zijn daarom op voorhand niet uit te sluiten. Dit wordt bevestigd door de Passende Beoordeling die is opgesteld voor het gehele Klavertje 4-gebied (zie hierna). Daarom is – uitgaande van de huidige wetgeving en jurisprudentie – het opstellen van een Passende Beoordeling noodzakelijk.

Figuur 2. Ligging Klaver 6a (rood) ten opzichte van omliggende Natura 2000-gebieden en het Beschermd Natuurmonument Rouwkuilen.

1.2 PASSENDE BEOORDELING O.B.V. MITIGATIEPLAN K4

Effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van K4 niet uit te sluiten

Voor de ontwikkeling van het gehele Klavertje 4-gebied – waar Klaver 6a onderdeel van vormt – geldt dat er mogelijk negatief significante gevolgen kunnen zijn op de Natura 2000-gebieden in de omgeving in Nederland en Duitsland. Om eventuele effecten te beoordelen op deze Natura 2000-gebieden, is een Passende Beoordeling (ARCADIS, 2012 en 2012a) opgesteld voor het Klavertje 4-gebied. Uit deze Passende Beoordeling blijkt het volgende:

- de ontwikkelingen leiden niet tot ruimtebeslag op de Natura 2000-gebieden.
- wel zijn er mogelijk indirecte effecten. Als gevolg van externe werking zijn negatieve effecten ‘niet op voorhand uit te sluiten’ uitgaande van de toetsing die is uitgevoerd voor het Klavertje 4-gebied. De emissie van stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃) door de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied in een worst-case scenario leidt mogelijk tot een verminderde afname van de stikstofdepositie op de omliggende Natura 2000-gebieden (verminderde afname ten opzichte van de te verwachten autonome afname). Dit kan leiden tot minder dan gewenste afname van verzuring en vermessing van de bodem, met mogelijk negatieve gevolgen voor de aanwezige natuurwaarden in de desbetreffende Natura 2000-gebieden.
- er zijn geen effecten op het Beschermd Natuurmonument Rouwkuilen (het betrof hier een worst-case toetsing). Een nadere toetsing op dit gebied van de ontwikkeling van Klaver 6a heeft in deze Passende Beoordeling derhalve niet plaatsgevonden.

Mitigatieplan Klavertje 4-gebied

Om mogelijke effecten te mitigeren is een mitigatieplan opgesteld voor het gehele Klavertje 4-gebied. Hierin is op basis van de Passende Beoordeling voor het Klavertje 4-gebied en een aanvullende actualisatie van de uitgangspunten de definitieve opgave voor mitigatie vastgesteld en verder uitgewerkt. Daarbij is uitgegaan van een worst-case scenario. Het worst-case scenario houdt in dat er gerekend is met een maximale milieucategorie van bedrijven en dat er extra verkeer wordt gegenereerd dan ‘traditioneel’ te verwachten is. Hierbij is bovendien voor de toekomstige situatie gerekend voor het jaar 2023, uitgaande

van volledige realisatie van de ontwikkeling, terwijl de hele ontwikkeling pas in 2030 wordt voorzien te zijn voltooid. In 2030 is onder andere de achtergronddepositie lager en zijn emissies van het verkeer lager. Daarmee zijn de effecten voor 2023 negatiever dan ze in werkelijkheid zullen zijn en is de mitigatieopgave zoals vastgelegd in het mitigatieplan groter dan noodzakelijk (en daarmee ook worst-case).

De belangrijkste conclusie uit de cumulatieve toetsing (industrie/ bedrijven, verkeer en veehouderij) is dat er ten opzichte van de huidige situatie er in de toekomst voornamelijk een afname is van stikstofdepositie. Ten opzichte van de autonome situatie is er sprake van een verminderde afname. Deze verminderde afname van stikstofdepositie als gevolg van de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied vormt geen gevaar voor de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. De beperkte negatieve effecten die door de verminderde afname van stikstofdepositie worden veroorzaakt als gevolg van de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied – zullen worden weggenomen door het uitvoeren van effectgerichte maatregelen – die zijn toegespitst op het betreffende habitatype en de abiotiek en geomorfologie ter plaatse.

In de Passende Beoordeling voor het Klavertje 4-gebied wordt gesproken over een mitigatieplan met concrete effectgerichte maatregelen per Natura 2000-gebied. Het mitigatieplan Klavertje 4-gebied (augustus 2013) voorziet hierin. Development Company Greenport Venlo (DCGV) is een resultaatsverplichting aangegaan voor de uitvoering van de mitigerende maatregelen, die contractueel zijn vastgelegd met de betrokken terreinbeheerders. Bij uitvoering van effectgerichte maatregelen zijn significant negatieve effecten als gevolg van de verminderde afname van stikstofdepositie geheel uitgesloten.

Passende Beoordeling K6a op basis van mitigatieplan K4

Voor de Passende Beoordeling voor Klaver 6a is uitgegaan van de berekeningen (stikstofemissie) die zijn uitgevoerd voor het mitigatieplan voor het hele Klavertje 4-gebied. Er zijn geen nieuwe berekeningen uitgevoerd en maatregelen voorgesteld omdat:

- de uitgangspunten voor het bestemmingsplan Klaver 6a passen binnen de uitgangspunten die zijn gehanteerd voor Klaver 6a in het mitigatieplan. De bestemming 'Bedrijventerrein' heeft een oppervlak van circa 12 ha en een maximaal toegestane milieucategorie van 4.2. Voor Klaver 6 (a en b) in zijn geheel is in het mitigatieplan rekening gehouden met een totaal oppervlak van 52 ha (netto). Het uitgeefbare oppervlak van Klaver 6b is circa 39 ha. Er blijft daardoor circa 13 ha over, waarvan 12 ha wordt benut. Daarnaast is de milieucategorie gelijk aan het uitgangspunt in het mitigatieplan, namelijk maximaal categorie 4.2.
- de berekeningen voor het mitigatieplan zijn in 2013 geactualiseerd aan de toen meest recente emissiefactoren voor verkeer en industrie.
- er in het mitigatieplan is gerekend met een worst-case situatie, zowel ten aanzien van verkeersaantrekkende werking, type industrie en fasering van de realisatie van Klaver 6a.

Door de Passende Beoordeling voor Klaver 6a te baseren op de Passende Beoordeling en mitigatieplan voor het Klavertje 4-gebied wordt bovendien invulling gegeven aan de verplichting om effecten op Natura 2000-gebieden cumulatief in beeld te brengen voor ontwikkelingen die ruimtelijke samenhang vertonen. Dit is het geval bij ontwikkelingen binnen het Klavertje 4-gebied.

1.3 DOEL EN AFBAKENING VAN DE PASSENDE BEOORDELING

Onderhavige Passende Beoordeling is uitgevoerd voor alle beoogde ontwikkelingen op het niveau van het bestemmingsplan. Daarbij is uitgegaan van één variant (omvang bestemming 'Bedrijventerrein' circa 12 ha), er zijn geen alternatieven. Voor de exacte planbeschrijving (en bijbehorende activiteiten) die het

uitgangspunt vormt voor de Passende Beoordeling, wordt verwezen naar het ontwerpbestemmingsplan voor Klaver 6a en het MER Klaver 6a ('Actualisatie MER TPN', ARCADIS, 2014).

Het doel van de Passende Beoordeling is als volgt:

- Inzicht verschaffen in de gevoeligheid en normen voor stikstofdepositie van de Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied van Klaver 6a. Dit inzicht biedt ook mogelijkheden voor randvoorwaarden van de toekomstige plannen van Klaver 6a.
- Toetsing en beoordeling van de (mogelijke) andere effecten op Natura 2000-gebieden conform artikel 19f van de Natuurbeschermingswet 1998.

In voorliggende Passende Beoordeling wordt getoetst of de ontwikkeling van Klaver 6a past binnen het mitigatieplan. Hierbij wordt getoetst of de stikstofdepositie als gevolg van de ontwikkeling van Klaver 6a past binnen de uitgangspunten van het mitigatieplan.

In de Passende Beoordeling komen dezelfde Natura 2000-gebieden aan de orde als in de Passende Beoordeling en mitigatieplan voor het hele Klavertje 4-gebied. Voor de Duitse gebieden hebben ook nu geen afzonderlijke berekeningen plaatsgevonden. De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van de resultaten van de dichterbij gelegen Nederlandse Natura 2000-gebieden. Deze geven voldoende inzicht in de mogelijke effecten.

De onderzoeksresultaten en conclusies van de Passende Beoordeling worden gebruikt voor de Besluit-MER ten behoeve van het bestemmingsplan Klaver 6a. De Passende Beoordeling en het mitigatieplan vormen bijlagen bij het Besluit-MER, dat zelf een bijlage is bij het bestemmingsplan Klaver 6a.

2

Beoordelingskader

2.1 NATURA 2000-GBIEDEN

De gebieden 'Maasduinen', 'Boschhuizerbergen', 'Deurnsche Peel & Mariapeel' en 'Grote Peel' zijn aangemeld bij de Europese Unie als speciale beschermingszone (SBZ) in het kader van de Europese Habitatrichtlijn. Deurnsche Peel & Mariapeel en Grote Peel zijn definitief aangewezen, Maasduinen en Boschhuizerbergen nog niet. Formeel dient, zolang de gebieden nog niet zijn aangewezen, getoetst te worden aan de begrenzing, habitattypen en soorten waarvoor de gebieden zijn aangemeld. De ontwikkelingen in het plangebied zijn in deze Passende Beoordeling getoetst aan de begrenzing, habitattypen en soorten die zijn vermeld in de laatste beschikbare ontwerpbesluiten (Ministerie van LNV, 2007a; 2007b; 2009a; 2009b). De Natura 2000-gebieden zijn aangewezen in het kader van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn, met uitzondering van Boschhuizerbergen dat alleen is aangewezen in het kader van de Habitatrichtlijn. Voor een beschrijving van de kwalificerende habitattypen en soorten wordt verwezen naar de Passende Beoordeling voor het hele Klavertje 4-gebied (ARCADIS, 2012) en het mitigatieplan (ARCADIS, 2013).

2.2 DUITSE NATURA 2000-GBIEDEN

De volgende Duitse Natura 2000-gebieden liggen in de nabijheid van het plangebied van Klaver 6a:

- Krickenbecker Seen - Kl. De Witt-See (afstand: ca. 8,5 km);
- Waelder und Heiden bei Brueggen-Bracht (afstand: ca. 9 km);
- Elmpter Schwalmbruch (afstand: ca. 18 km);
- Tantelbruch mit Elmpter Bachtal und Teilen der Schwalmaue (afstand: ca. 17 km).

Voor de Duitse gebieden hebben geen afzonderlijke berekeningen plaatsgevonden. De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van de resultaten van de dichterbij gelegen Nederlandse Natura 2000- gebieden. Deze geven voldoende inzicht in de mogelijke effecten. Voor een nadere onderbouwing wordt eveneens verwezen naar de Passende Beoordeling en het mitigatieplan voor het hele Klavertje 4-gebied.

2.3 BEOORDELINGSKADER

Voor de verschillende soortgroepen en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Per Natura 2000-gebied wordt beoordeeld of de ontwikkelingen een negatief effect hebben op het bereiken van deze instandhoudingsdoelstellingen. Het uitgangspunt voor het beoordelingskader wordt gevormd door de definities van aantasting en significantie (zie onderstaande tekstkaders).

Aantasting / effect

Elke beïnvloeding van een bepaald leefmilieu of bepaalde diersoort, die in het licht van de beoogde beschermingsdoelstellingen van de Nota Ruimte of VR/HR als negatief moet worden gekwalificeerd (naar uitspraak Rechtbank Leeuwarden in Idema, 2000).

Significant effect / aantasting wezenlijke kenmerken

De volgende tekst is afkomstig uit Steunpunt Natura 2000, 2007: “Een significant negatief effect is een wezenlijke verslechtering van de kwaliteit en/of vermindering van de omvang van een habitatype zoals bedoeld in het instandhoudingsdoel ten gevolge van menselijk handelen, afhankelijk van de staat van instandhouding en de trends en natuurlijke fluctuaties in omvang/kwaliteit van habitattypen dan wel in populatieomvang van soorten”.

- Bij de behoudsdoelstellingen betekent de definitie dat er geen ‘wezenlijke’ vermindering van kwaliteit, oppervlakte, populatie of leefgebied mag plaatsvinden, al dan niet na toepassing van mitigerende maatregelen. Echter, niet elke vermindering is significant: Wat in het ene gebied als significant aangeduid wordt, betekent niet per definitie ook in een ander gebied significant: “het verlies van 100 m² habitat kan significant zijn in het geval van een kleine standplaats van zeldzame orchideeën, maar onbeduidend in het geval van een uitgestrekt steppegebied” (citaat Handleiding ‘Beheer van Natura 2000-gebieden’ van de Europese Commissie).

Tevens staat in sommige aanwijzingsbesluiten een ‘ten gunste van’-omschrijving: enige afname ten gunste van een verbetering van een bepaalde soort of habitat kan geaccepteerd worden. Bij de hersteldoelstellingen betekent de definitie dat de realisatie op termijn van de verbeterings- of uitbreidingsdoelstelling niet in gevaar mag komen.

- Bij toepassing van het begrip dient rekening gehouden te worden met trends en natuurlijke fluctuaties.

De indicatoren voor verstoring en verslechtering worden genoemd in de Leidraad van de Europese Commissie (2000): Verslechtering van de kwaliteit van een habitat treedt op wanneer in een bepaald gebied de door dit habitat ingenomen oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van het habitat op langere termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding van de met dit habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking met de begintoestand. Verstoring van een soort in een gebied treedt op wanneer uit populatiedynamische gegevens betreffende de soort in dat gebied blijkt dat de soort het gevaar loopt, in vergelijking met de begintoestand, niet langer een levensvatbare component van het natuurlijke habitat te zullen blijven. Zie ook Steunpunt Natura 2000, 2010.

3

Effecten ontwikkeling Klaver 6a

3.1 HUIDIGE SITUATIE

Voor een beschrijving van de huidige situatie in de Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de Passende Beoordeling en het mitigatieplan voor het hele Klavertje 4-gebied. Zoals in paragraaf 1.2 aangegeven zijn deze documenten nog steeds actueel.

3.2 MOGELIJKE EFFECTEN

Aangezien de ontwikkeling van Klaver 6a niet binnen de grenzen van Natura 2000-gebieden is voorzien, is ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden uitgesloten. De voorziene ontwikkelingen in het plangebied leiden mogelijk wel tot de volgende effecten op omliggende Natura 2000-gebieden:

- Effecten als gevolg van stikstofdepositie: deze effecten kunnen tot op tientallen kilometers afstand merkbaar zijn. Stikstofdepositie leidt tot vermessing en dat leidt mogelijk tot kwaliteitsvermindering van aanwezige habitattypen. Kwaliteitsvermindering kan verlies aan habitattypen tot gevolg hebben. Effecten als gevolg van stikstofdepositie zijn niet uit te sluiten en dienen dus nader te worden onderzocht (paragraaf 3.3).
- Effecten als gevolg van veranderingen in hydrologie, geluid of licht: het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel ligt het dichtst bij het plangebied (ongeveer 8 km). Hoewel op deze afstand eigenlijk geen effecten zijn te verwachten worden deze toch kort besproken (paragraaf 3.3 en 3.4). De overige Natura 2000-gebieden liggen alle op meer dan 10 km, effecten als gevolg van grondwaterveranderingen, licht en geluid zijn voor deze gebieden uitgesloten.

3.3 STIKSTOFDEPOSITIE

3.3.1 ALGEMEEN

In deze paragraaf worden de effecten als gevolg van stikstofdepositie beschreven. Voor de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied zijn voor de Passende Beoordeling en het mitigatieplan berekeningen uitgevoerd met betrekking tot de totale stikstofdepositie. Daarbij zijn ook afzonderlijk voor Klaver 6a berekeningen uitgevoerd. Hierbij zijn de effecten in beeld gebracht van het plan in 2023 ten opzichte van het referentiejaar 2012. Hoewel het bestemmingsplan in 2014 wordt vastgesteld gaan we uit van de eerdere berekeningen van de Passende beoordeling voor het hele Klavertje 4-gebied. De situatie in 2014 is met betrekking tot stikstofdepositie vergelijkbaar met de situatie in 2012. De formele toetsing vindt plaats aan de huidige situatie (in dit geval de berekeningen voor 2012). Dit is conform het wettelijk kader (bijlage 1) en het beoordelingskader (hoofdstuk 2). Door jurisprudentie (zie 0) is het echter ook noodzakelijk om een toetsing aan de autonome ontwikkeling (2023) uit te voeren voor de ontwikkeling. Voor de achtergronddepositiewaarden is in voorliggende Passende Beoordeling gebruik gemaakt van de meest recente gegevens van het Planbureau voor de Leefomgeving (2013).

Voor de berekeningen van de stikstofdepositie is gebruik gemaakt van OPS-pro versie 4.3.15 van het PBL/RIVM, deze maakt gebruik van het LGN 6 voor het bepalen van de ruwheid/depositiesnelheid. Er is gerekend voor 2500 immissiepunten. Deze zijn gegenereerd binnen Natura 2000 gebieden op een raster van 300 bij 300 meter. Overigens zijn hier dezelfde immissiepunten (receptorpunten) gebruikt als voor de berekeningen voor de Passende Beoordeling voor het Klavertje 4-gebied (Structuurvisie/ planMER/ Passende Beoordeling).

Hierna worden de totale effecten beschreven. Hierbij gaat het om het totale effect van de gehele ontwikkeling (Klavertje 4, zie ARCADIS, 2013).

Per functie zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd voor de effectbepaling.

- Industrie: alle geplande industrie binnen het plangebied is meegenomen. Voor de huidige situatie is meegenomen wat nu toelaatbaar is volgens het huidige bestemmingsplan. Voor de plansituatie is uitgegaan van de maximale milieucategorie 4.2 in het plangebied en een oppervlak van 12 ha (bestemming 'Bedrijventerrein').
- Veehouderijen: alle veehouderijen binnen het plangebied zijn meegenomen, plus de veehouderijen tot een afstand van 500 meter van de plangrens. Het aantal veehouderijen en de respectievelijke emissies zijn gelijk in de twee toekomstige situaties (Autonome ontwikkeling en plansituatie).
- Verkeer: afbakening heeft plaats gevonden op basis van de verkeersintensiteiten uit het verkeersmodel voor Klaver 4 (zie hiervoor de deelrapportage over verkeer in het MER voor het hele Klavertje 4-gebied. Daar waar een toename is in de plansituatie van 100 voertuigen per etmaal of meer ten opzichte van de autonome situatie, zijn binnen 3 kilometer van desbetreffende wegen de Natura 2000-gebieden meegenomen in het onderzoek. Vervolgens zijn alle wegen binnen 3 kilometer van de geselecteerde Natura 2000-gebieden meegenomen. De verkeerscijfers voor Klaver 6a passen binnen de verkeerscijfers die voor het hele Klavertje 4-gebied zijn opgenomen. De gehanteerde toename van het verkeer is alsus niet alleen het gevolg van is van de ontwikkeling van Klaver 6a, maar van het hele gebied.

3.3.2 EFFECTEN

Tabel 1 geeft de effecten van het voorkeursalternatief voor het hele Klavertje 4-gebied weer ten opzichte van de autonome ontwikkeling. Tevens is de bijdrage van Klaver 6a aan het geheel weergegeven. Uit de berekeningen voor het gehele Klavertje 4-gebied (o.a. ARCADIS 2013) blijkt dat dat ondanks de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied in alle Natura 2000-gebieden sprake is van een aanzienlijke afname van stikstofdepositie ten opzichte van de huidige situatie. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling is echter sprake van een licht verminderde afname (zie tabel 1). Het verschil ligt voor de meeste gebieden onder de 1,0 mol N/ha/jr. Bij een vergelijking met de Autonome ontwikkeling blijkt dat er in sommige delen een toename is van de stikstofdepositie. Ook Klaver 6a draagt hieraan bij. Uit Tabel 1 blijkt echter dat deze bijdrage zeer gering is. In de tabel staat de bijdrage van de te ontwikkelen industrie aan de depositie weergegeven.

Naast de bijdrage van de industrie is een bijdrage vanuit het verkeer. De toename als gevolg van verkeer is niet afzonderlijk berekend voor Klaver 6a, aangezien de toename van de hele gebiedsontwikkeling Klavertje 4 toch als cumulatie moet worden meegenomen in de beoordeling. In totaal zal de feitelijke emissie dus iets hoger dan voorzien in onderstaande tabel. De verandering ten opzichte van de autonome ontwikkeling als gevolg van verkeer voor Klaver 4 (en dus ook voor Klaver 6a) is opgenomen de Passende Beoordeling voor de structuurvisie van het hele Klavertje 4-gebied en het mitigatieplan. Er kan nog steeds van dezelfde uitgangspunten worden uitgegaan en daarmee passen ook de aannames voor het

verkeer voor de ontwikkeling van Klaver 6a binnen de gehele gebiedsontwikkeling. De conclusies van de Passende Beoordeling voor het hele Klavertje 4-gebied en het mitigatieplan blijven ongewijzigd.

In het plan van Klaver 6a is geen sprake van veehouderij.

Depositie AO (2023), VKA klavertje 4 (2023) en bijdrage Klaver 6a (mol N/ha/jr)				
	Maasduinen	Boschhuizer- bergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel
Autonome ontwikkeling (AO) 2023	1,8-34,3	3,7-6,4	3,2-9,9	1,9-4,3
Plan Klavertje 4 2023	2,7-50,8	5,5-9,8	4,9-15,3	2,8-6,5
Bijdrage Klaver 6a 2023	0,1-0,5	0,1	0,1-0,2	0,0-0,1

Tabel 1. Depositie als gevolg van Autonome ontwikkeling (AO, 2023), ontwikkeling heel Klavertje 4 en bijdrage Klaver 6a(VKA, 2023). Verkeer is niet meegenomen, omdat voor Klaver 6a sec geen berekening is gedaan en deze dus niet opgeteld kan worden bij onderstaande getallen.

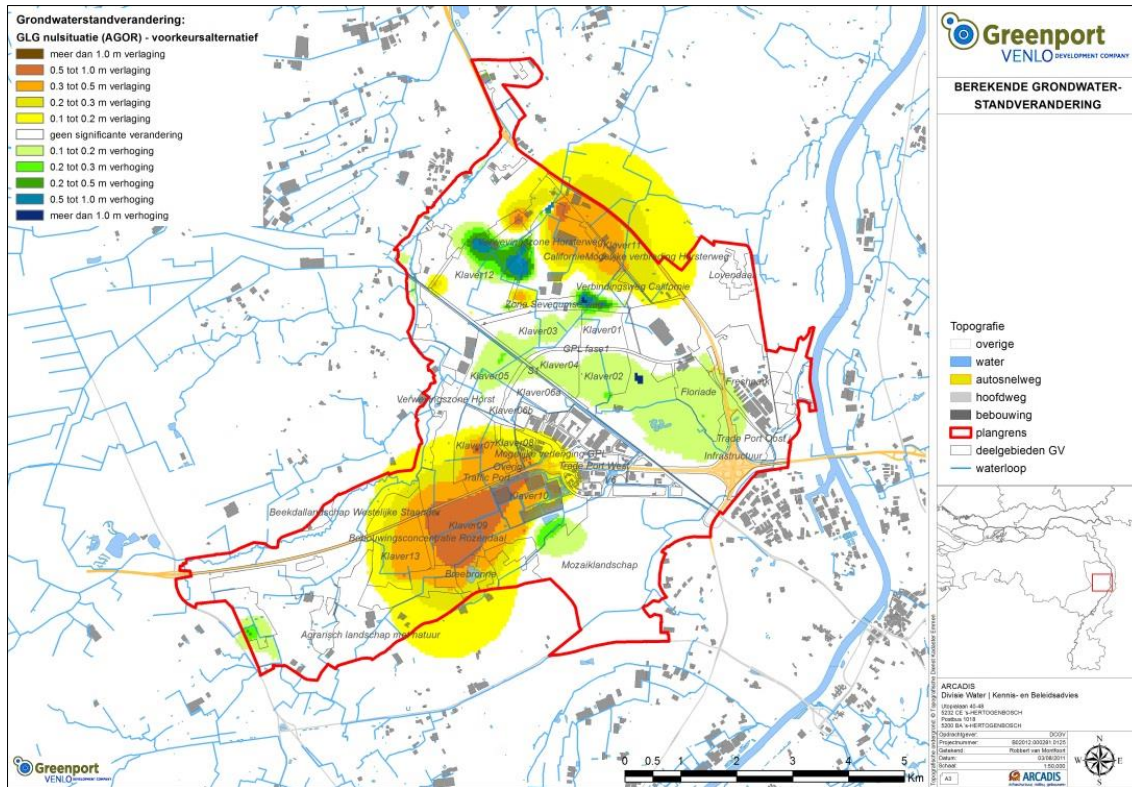
Voor de Duitse gebieden zijn geen berekeningen gemaakt. Op basis van de berekeningen van de Nederlandse gebieden kan worden gesteld dat de uitkomsten voor de Duitse gebieden vergelijkbaar zijn. Dus een afname ten opzichte van de huidige situatie en een beperkter verminderde afname in vergelijking met de autonome ontwikkeling van minder dan in de Nederlandse gebieden.

Daarnaast moet opgemerkt worden dat in Duitsland de toetsing minder streng is dan in Nederland. De berekeningen van de stikstofdepositie worden afgebroken (zie paragraaf 5.5.2.1 van de Passende Beoordeling voor het hele Klavertje 4-gebied) met als argument dat bij zeer lage berekende deposities de modellen onvoldoende betrouwbaar zijn en effecten op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Daarbij worden de berekeningen afgebroken op 100 gram N/ha/jr, wat overeen komt met ruim 7 mol/ha/jr. Binnen het aldus bepaalde effectgebied wordt –onder voorwaarden- vervolgens alleen een effectbeoordeling uitgevoerd als de depositie als gevolg van het project meer dan 3% van de kritische depositiewaarde bedraagt. Bij het meest stikstofgevoelige habitatype (de hoogvenen) is dit nog altijd 12 mol N/ha/jr. Deze werkwijze is door de Duitse rechtbank getoetst en in orde bevonden. De werkwijze is wetenschappelijk onderbouwd in Kieler Institut für Landschaftsökologie (2008). Effecten op de Duitse Natura 2000-gebieden zijn derhalve uitgesloten, conform Duitse wetgeving.

3.4 GRONDWATER

De ontwikkeling van Klaver 6a kan gevolgen hebben voor het watersysteem in het gebied. Doordat landbouwpercelen worden omgezet in functies met verhard oppervlak is er in andere delen juist sprake van een overschot aan hemelwater. Doelstelling van Development Company Greenport Venlo en Waterschap Peel en Maasvallei is om binnen de grenzen van het Klavertje 4-gebied zo goed mogelijk ‘waterneutraal te ontwikkelen’ en negatieve milieueffecten buiten het gebied te voorkomen. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de diverse in het gebied aanwezige functies. Dit is uitgewerkt in het waterhuishoudingsplan Klaver 5 t/m 8 (DCGV, concept 2014).

Uit simulaties die eerder in het kader van de planMER voor de Structuurvisie Klavertje 4-gebied zijn uitgevoerd, blijken zowel verdrogende als natte effecten binnen het Klavertje 4-gebied zelf. Uit de simulaties blijkt dat de effecten op de grondwaterstand buiten het plangebied zeer beperkt zijn. Wat betreft Klaver 6a is uitsluitend sprake van een verdrogend effect binnen het plangebied zelf. Effecten op Natura 2000-gebieden zijn niet te verwachten (Figuur 4; ARCADIS, 2012a, 2012b).

Figuur 4. Verschil gemiddeld Laagste Grondwaterstanden VKA Klavertje 4 t.o.v. huidige situatie (bron: planMER Klavertje 4).

Bij het nieuwe waterhuishoudingsplan (DCGV, concept 2014) zijn voor Klaver 6a uitgangspunten gehanteerd die hierbinnen passen. Effecten op Natura 2000-gebieden zijn daarmee uitgesloten.

3.5 GELUID EN LICHT

Geluid

Als gevolg van de ontwikkeling van Klaver 6a zal, voornamelijk als gevolg van toename van het autoverkeer, een geluidtoename optreden ten opzichte van de huidige situatie. Gezien de relatief grote afstand van het Klavertje 4-gebied tot de Natura 2000-gebieden (tenminste 8 km), zijn effecten als gevolg van geluid op voorhand uit te sluiten. Daarbij komt dat de A67 dichter bij het Natura 2000-gebied (Deurnsche Peel & Mariapeel) ligt. De toename van geluid ten opzichte van de huidige situatie is zeer gering en leidt gezien de grote afstand niet tot een toename van verstoring. Effecten zijn uitgesloten.

Licht

De aanleg en gebruik van bedrijven in Klaver 6a¹ leiden tot een verandering in de verlichtingssituatie. De nieuwe bedrijven worden verlicht en daarnaast wordt aanwezige straatverlichting mogelijk uitgebreid. De

¹ Voor Klavertje 4: Lichthinder treedt op als gevolg van de realisering van nieuwe glastuinbouwgebieden. Als gevolg van de sinds enkele jaren geldende eis, dat kassen zowel aan de zijkant (100%)- als aan de bovenkant (95%) worden

A67 leidt tot een zekere mate van verlichting door de auto's die daar rijden. Uit lichtonderzoek blijkt dat als gevolg van de ontwikkeling enige invloed te verwachten is op de verlichtingssterkte (0,1 lux contour), maar de geldende richtwaarden en normen voor natuurgebieden (1 lux in de nachtperiode), worden nergens overschreden. Gezien de grote afstand tot de Natura 2000-gebieden zijn daar geen effecten te verwachten op de kwalificerende soorten. Verlichting voor de directe omgeving is verder te beperken door straatverlichting, reclameverlichting en verlichting van gebouwen zoveel mogelijk te voorkomen of naar beneden te richten.

afgeschermd, zijn de effecten van nieuwe glastuinbouwgebieden op de omgeving beperkt. In Klaver 6a is geen glastuinbouw gepland.

4 Toetsing

4.1 EFFECTBEOORDELING

In hoofdstuk 3 zijn de effecten van de ontwikkeling van Klaver 6a beschreven. Deze effecten worden in dit hoofdstuk beoordeeld in het licht van de betreffende instandhoudingdoelstellingen. Het gaat daarbij om verdroging, verstoring door licht en geluid, verzuring en vermesting in relatie tot habitattypen en Habitatrictlijnsoorten. Voor de Duitse gebieden hebben geen afzonderlijke berekeningen plaatsgevonden. De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van de resultaten van de dichterbij gelegen Nederlandse Natura 2000-gebieden. Deze geven voldoende inzicht in de mogelijke effecten. De toetsing komt overeen met de toetsing voor het hele Klavertje 4-gebied. Voor de structuurvisie en het mitigatieplan is een worst-case benadering gevolgd. De uitgangspunten voor de ontwikkeling van Klaver 6a vallen binnen deze worst-case toetsing.

Het voorzorgsbeginsel vormt een belangrijk uitgangspunt binnen de Natuurbeschermingswet 1998. Een vergunning voor een project wordt alleen verleend wanneer zeker is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast en de instandhoudingdoelstellingen niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken, sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de schade afdoende gecompenseerd wordt. De initiatiefnemer is echter verplicht om alles in het werk te stellen om significante aantasting te voorkomen. Dat vormt aanleiding om mogelijke mitigerende maatregelen voor te stellen (hoofdstuk 5). Bij deelactiviteiten dienen de effecten van de ontwikkeling samen met de mitigerende maatregelen te worden beoordeeld.

Er moet in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 ook beoordeeld worden of andere plannen en projecten in samenhang met de ontwikkeling van Klaver 6a tot significant negatieve effecten kunnen leiden. Het gaat daarbij om de zogenaamde 'cumulatieve effecten'. In deze Passende Beoordeling is met name ingegaan op de cumulatieve effecten van de gehele gebiedsontwikkeling Klavertje 4, dus die plannen en projecten die in samenhang worden ontwikkeld met Klaver 6a. Vooral verkeer is hierbij belangrijk. Het verkeer is daarom berekend in samenhang met de totale gebiedsontwikkeling en niet alleen voor Klaver 6a. Daarmee is invulling gegeven aan deze cumulatieve toetsing, op basis van de nu beschikbare inzichten over de ontwikkelingen in dit gebied.

4.2 TOETSING VAN EFFECTEN

4.2.1 STIKSTOFDEPOSITIE

Tabel 2 en Tabel 3 geven de achtergronddepositie in de huidige situatie en in 2020 in de onderzochte Natura 2000-gebieden. Voor de Duitse Natura 2000-gebieden zijn geen gegevens over de achtergronddepositie beschikbaar. Daarom is voor de Duitse Natura 2000-gebieden een aanname gedaan

wat betreft de achtergronddepositie in 2013 ²(huidige situatie) en 2020 (autonome ontwikkeling). De jaren 2013 en 2020 zijn jaren waarvoor achtergronddepositiewaarden bekend zijn en het dichtst bij de te toetsen jaartallen liggen. Voor de Duitse Natura 2000-gebieden zijn de achtergronddeposities aan de grens met Nederland aangehouden.

Nr.	Habitatype	Kritische depositiewaarde (mol N/ha/jr)	Achtergronddepositie 2013 / HS (mol N/ha/jr)				Achtergronddepositie AO (2020) (mol N/ha/jr)			
			Maasduinen	Boschhuizer-bergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Maasduinen	Boschhuizer-bergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel
H2310	Zandverstuivingen met struikheide	1100	1387-2785	2216-2305	-	-	1220-3020	1800-1870	-	-
H2330	Zandverstuivingen	740	1387-2419	2216-2305	-	-	1380-3020	1800-1870	-	-
H3130	Zwakgebufferde vennen	410	1459-2213	2216	-	-	1220-2700	1800	-	-
H3160	Zure vennen	410	1387-2785	-	-	-	1220-2700	-	-	-
H4010A	Vochtige heiden, hogere zandgronden	1300	1387-2659	-	-	-	1380-3020	-	-	-
H4030	Droge heide	1100	-	-	1625-1975	1568-1893	-	-	1500-1630	1270-1920
H5130	Jeneverbesstruwelen	2180	-	2216-2305	-	-	-	1800-1870	-	-
H6120	Stroomdalgraslanden	1250	2220	-	-	-	1380-1900	-	-	-
H7110A	Actieve hoogvenen, hoogveenlandschap	400	-	-	1625-1954	-	-	-	1500-1630	-
H7110B	Actieve hoogvenen, heideveentjes	400	1580	-	-	-	1300	-	-	-
H7120	Herstellende hoogvenen	400	-	-	1492-2507	1568-2247	-	-	1310-2610	1270-1920
H7150	Pioniervegetatie met snavelbiezen	1600	Niet aanwezig	-	-	-	Niet aanwezig	-	-	-
H91D0	Hoogveenbossen	1800	2011-2384	-	-	-	1750-1920	-	-	-
H91E0C	Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen	1860	1867-2384	-	-	-	1560-2700	-	-	-

Tabel 2: Achtergronddepositie in 2013 en 2020. Berekeningen zijn afkomstig van het Planbureau voor de Leefomgeving, 2013. Aangegeven is of de kritische depositiewaarde wordt overschreden voor het habitatype (rood = overschreden, oranje = mogelijk overschreden, groen = niet overschreden).

² Hier is de meest recente achtergronddepositiewaarden gegeven van het Planbureau voor de Leefomgeving. Dit is voor 2013. In de Passende Beoordeling voor het hele Klavertje 4-gebied betrof het waarden voor 2010. Dit heeft geen consequenties voor de voorliggende effectbeoordeling.

Nr.	Habitatype	Achtergronddepositie 2013 / HS (mol N/ha/jr)					Achtergronddepositie AO 2020 (mol N/ha/jr)			
		Kritische depositiewaarde (mol N/ha/jr)	Krickenbecker Seen – Kl. De Witt-See	Waelder und Heiden bei Brueggen- Bracht	Elmpter Schwalmbuch	Tantelbruch mt Elmpter Bachtal unde Teilen der Schwalmmaue	Krickenbecker Seen – Kl. De Witt-See	Waelder und Heiden bei Brueggen- Bracht	Elmpter Schwalmbuch	Tantelbruch mt Elmpter Bachtal unde Teilen der Schwalmmaue
H2310	Zandverstuivingen met struikheide	1100	-	1148-1950	-	-	-	1130-1700	-	-
H2330	Zandverstuivingen	740	-	1148-1950	-	-	-	1130-1700	-	-
H3130	Zwakgebufferde vennen	410	-	1148-1950	1369-1472	-	-	1130-1700	1220-1530	-
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	410	1231-2207	-	1369-1472	-	1180-1830	-	1220-1530	-
H3160	Zure vennen	1300	-	1148-1950	1369-1472	-	-	1130-1700	1220-1530	-
H3260	Beken en rivieren met waterplanten	1100	1231-2207	-	-	1680	1180-1830	-	-	1350
H4010A	Vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i>	2180	1231-2207	1148-1950	1369-1472	-	1180-1830	1130-1700	1220-1530	-
H4030	Droge heide	1250	1231-2207	1148-1950	1369-1472	-	1180-1830	1130-1700	1220-1530	-
H5130	Jeneverbesstruwelen	400	-	-	1369-1472	-	-	-	1220-1530	-
H6230	Heischrale graslanden	400	-	1148-1950	-	-	-	1130-1700	-	-
H6430	Ruigten en zomen	400	1231-2207	-	-	-	1180-1830	-	-	-
H6510	Glanshaver- en vossenstaartheilanden	1600	1231-2207	-	-	-	1180-1830	-	-	-
H7140	Overgangs- en trilverenen	1800	-	1148-1950	1369-1472	-	-	1130-1700	1220-1530	-
H7150	Pioniervegetatie met snavelbiezen	1860	1231-2207	-	1369-1472	-	1180-1830	-	1220-1530	-
H7210	Galigaanmoerassen	1100	1231-2207	1148-1950	-	-	1180-1830	1130-1700	-	-
H9110	Veldbies-beukenbossen	740	1231-2207	1148-1950	1369-1472	1680	1180-1830	1130-1700	1220-1530	1350
H9160	Eiken-haagbeukenbossen	410	1231-2207	-	-	-	1180-1830	-	-	-
H9190	Oude eikenbossen	410	1231-2207	1148-1950	1369-1472	1680	1180-1830	1130-1700	1220-1530	1350
H91D0	Hoogveenbossen	1300	1231-2207	1148-1950	1369-1472	1680	1180-1830	1130-1700	1220-1530	1350
H91E0C	Vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i>	1100	1231-2207	-	-	1680	1180-1830	-	-	1350

Tabel 3. Achtergronddepositie 2013 en 2020 .Duitse Natura 2000-gebieden. Bron: Planbureau voor de Leefomgeving, 2013. Aangegeven is of de kritische depositiewaarde wordt overschreden voor het habitatype (rood = overschreden, oranje = mogelijk overschreden, groen = niet overschreden). Gegevens over de achtergronddepositie van de Duitse Natura 2000-gebieden zijn niet bekend, bij benadering zijn de Nederlandse waarden aan de grens genomen.

Uit de tabellen blijkt dat in de meeste Natura 2000-gebieden voor het grootste deel van de habitattypen sprake is van een overbelaste situatie: de kritische depositiewaarde voor stikstofgevoelige habitattypen wordt overschreden, tenzij (in de tabellen met groen) is aangegeven dat dat niet zo is. Wanneer de kritische depositiewaarde al door de achtergronddepositie wordt overschreden, leidt iedere toename, of in dit geval verminderde afname, mogelijk tot een significant effect.

De stikstofdepositie voor de totale ontwikkeling neemt in de toekomstige situatie per saldo af ten opzichte van de huidige situatie. Ten aanzien van de autonome ontwikkeling is echter een vermindering van die afname voorzien (ARCADIS, 2013). Voor de toekomst is wel een afname van de stikstofdepositie voorzien, maar voor veel gebieden blijft de achtergronddepositie boven de kritische depositiewaarde van stikstofgevoelige habitattypen. Daar komt nu bij dat als gevolg van de ontwikkeling van Klaver 6a de stikstofdepositie minder snel afneemt dan voorzien was. De vraag is welk effect dit heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Uit de beschikbare concept-beheerplannen van Maasduinen en Boschhuizerbergen (Provincie Limburg, 2009a; 2009b) blijkt dat de depositie van stikstof de ontwikkeling van natuur belemmert. De natuurontwikkeling zal langzamer verlopen dan gewenst en mogelijk zijn vaker ingrepen vereist. In de volgende paragraaf is een nadere beschouwing gegeven over de verwachte verminderde afname en de effecten daarvan. Ondanks de verminderde afname, zijn mogelijk toch maatregelen nodig, om te zorgen dat de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar komen.

4.2.2 DETAILLERING EFFECTBESCHRIJVING STIKSTOFDEPOSITIE

In het navolgende is een nadere detaillering gegeven van de effecten van de stikstofdepositie. Eerst gaan we in op het ecologische effect van de verminderde afname. De verminderde afname is gering zal niet leiden tot een significant negatief effect (zie ook ARCADIS 2012a, 2012b en 2013). Voor alle habitattypen geldt dat de berekende verminderde afname op een gegeven moment zo weinig is, dat een ecologisch merkbaar effect is uitgesloten. Om effecten als gevolg van stikstofdepositie ten gevolge van de gebiedsontwikkeling Klavertje 4 weg te nemen is een mitigatieplan opgesteld. De mitigatie van mogelijke effecten van Klaver 6a zijn in dit plan meegenomen. In berekening van de deposities zijn geen waarden gevonden die afwijken of aanleiding geven om te veronderstellen dat Klaver 6a een afwijkend aandeel heeft in de toename als uitgegaan bij de gehele ontwikkeling van Klavertje 4. Dit betekent dat het mitigatieplan voorziet in het tegengaan van de effecten van Klaver 6a (zie hoofdstuk 5). Hieronder is nog wel aandacht besteed aan de rol van stikstofdepositie per relevant habitatype als gevolg van de ontwikkeling van Klaver 6a.

4.2.2.1 BEPERKENDE FACTOREN HABITATTYPEN

In het mitigatieplan (ARCADIS, 2013) is een systeemanalyse gegeven van de betrokken Natura 2000-gebieden. Uit deze analyse blijkt dat vermessing en verzuring door depositie uit de lucht niet het grootste probleem is voor deze Natura 2000-gebieden. Dit blijkt ook uit de beheerplannen van Maasduinen en Boschhuizerbergen (provincie Limburg, 2009a;2009b). Hoewel de depositie van stikstof de natuurontwikkeling belemmert, zijn het factoren als bemesting binnen of aan de rand van deze gebieden, verdroging en slecht beheer die ook een rol spelen. In aanvulling op deze systeemanalyse is in deze paragraaf een beschouwing gegeven van de factoren die de ontwikkeling van de specifieke habitattypen beïnvloeden. In Tabel 4 is een ecologische analyse gegeven van de beperkende factoren per relevant habitatype (waarop een toename van de stikstofdepositie mogelijk is).

Habitattype	Ecologische analyse
H2310 Stuiwzandheiden met struikheide; H2330 Zandverstuivingen	Stuiwzanden (habitattypen H2310, H2330) zijn een dynamisch systeem dat zich door overstuiving van begroeide delen en begroeiing van overstoven delen ontwikkelt. Het aanplanten van bossen heeft ervoor gezorgd dat de stuiwzanden vast kwamen te liggen. Dit proces, in combinatie met een versnelde successie van vegetatie door een verhoogde stikstofdepositie, heeft ervoor gezorgd dat verstuiving verder afnam. Overstuiving van bestaande vegetaties vond daardoor ook niet meer plaats, waardoor het areaal stuiwzanden snel is afgenomen. Onder de huidige achtergronddepositie zijn ingrepen nodig voor een duurzaam behoud van stuiwzanden (Ministerie van LNV, 2008c; 2008d).
H3130 Zwakgebufferde vennen, H3160 Zure vennen	De vennen in het Natura 2000-gebied behoren tot verschillende habitattypen. Het gaat om zwak gebufferde vennen [H3130] en zure vennen [H3160]. Voor gebufferde vennen leidt depositie niet alleen tot vermesting en verzuring maar ook tot het vrijkomen van andere stoffen door het oplossen van aanwezige buffers. Juist deze beperking van stoffen zorgt de bijzondere soortensamenstelling en de hoge kwaliteit. Voor deze vennen is de (beperkte) aanvoer van buffers noodzakelijk. Essentieel is het hydrologisch systeem, omdat de aanvoer van buffers de beperkende factor vormt, deze compenseert ook voor een geringe depositie (Ministerie van LNV, 2009c; 2009d). Voor de zure vennen blijft depositie een zorg, hoewel aan de randvoorwaarden op de meeste plaatsen wordt voldaan (Ministerie van LNV, 2009d).
H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden), H4030 Droge heiden	Habitattypen van heide (habitattypen H2320 en H4010A) zijn afhankelijk van actief menselijk beheer voor het voortbestaan (Janssen & Schaminée, 2003). De lage kwaliteit van heide is niet alleen het gevolg van verzuring en vermesting, maar ook inadequaaf beheer. Ondanks een verbetering van de luchtkwaliteit en het (kleinschalige) plagbeheer leiden vergrassing, verbossing en te grootschalige verbossing tot een slechte staat van instandhouding. Dit is voornamelijk het gevolg van te eenvormig en ontoereikend beheer (Ministerie van LNV, 2008e; 2009e). Beheer speelt ook een belangrijke rol voor vochtige heide, naast de hydrologische situatie, vooral voor schommelingen is dit habitatype bijzonder gevoelig (Janssen & Schaminée, 2003). Voor beide soorten betekent dit dat actief beheer een belangrijke rol speelt in het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. In het bijzonder kleinschalig plagbeheer heeft een positieve invloed. Plaggen leidt tot een verschraving van de situatie en leidt tot een afname van stikstof die vele malen groter is dan de verwachte toename per jaar. Voor vochtige heide is verdroging ook een belangrijke factor die moet worden tegengegaan voor een goede staat van instandhouding.
H5130 Jeneverbesstruwelen	Het gebrek aan kieming lijkt de grootste beperkende factor te zijn voor de ontwikkeling van jeneverbesstruwelen [H5130]. Stikstofdepositie speelt hier een rol bij, omdat dit bijvoorbeeld vergrassing stimuleert. Maar verder spelen ook andere factoren een rol. Bijvoorbeeld het gebrek aan actieve stuiwzanden, wat een gunstig effect lijkt te hebben op de kieming. Verder is de afwezigheid van konijnen belangrijk, maar de aanwezigheid van voldoende vee en wild zorgt voor gunstige "trappeldruk" en is dus positief. Verder speelt de basenverhouding in de bodem een belangrijke rol. Tenslotte lijkt plaggen een gunstig effect te hebben en brand ook, hoewel bij deze laatste de oudere struiken beschadigd raken (Ministerie van LNV, 2008f). Kortom: er zijn voldoende factoren naast stikstofdepositie aan te wijzen die het habitatype beïnvloeden.
H6120 Stroomdalgraslanden	Stroomdalgraslanden [H6120] zijn soortenrijke graslanden onder tamelijk voedselarme maar kalkhoudende omstandigheden. Belangrijke processen voor dit habitatype hangen samen met rivierdynamiek. Hierbij gaat het in bijzonder om de buffering (van de wortelzone) van de aanwezige vegetatie. Het is van belang dat rivierwater jaarlijks de wortelzone van de vegetatie bereikt. Dit heeft een bufferende werking en gaat daarmee verzuring tegen (Janssen en Schaminée, 2003). "Zandafzetting en erosie door wind en water vormen nieuwe habitattypen en laten andere weer verdwijnen. Voedselarmere zandpakketten die door de rivier worden afgezet, bedekken voormalige bemeste landbouwpercelen in de uiterwaarden, waardoor er snel geschikte groeiplaatsen voor stroomdalflora ontstaan. Aanvoer van kalkrijk zand door de rivier zorgt steeds voor voldoende buffering van de bodem. De rivier is tevens een belangrijke aanvoerbron van plantenzaden en wortelstokken uit het stroomopwaarts gelegen Duitse Rijn-stroomgebied. Als deze na een overstroming achterblijven op geschikte plekken, kunnen stroomdalsoorten zich op nieuwe plaatsen vestigen". "Begrazing is de andere belangrijke factor voor de ontwikkeling van stroomdalgraslanden. Veel van de zandige oeverwallen en rivierduinen worden jaarrond extensief begraasd door paarden en runderen. Hierdoor zijn op verschillende plaatsen waardevolle en structuurrijke mozaïekvegetaties ontstaan, waarbij stroomdalgrasland, ruigte, struweel en bos elkaar afwisselen (Bijlsma <i>et al.</i> , 2008). Hoewel het habitatype gevoelig is voor de depositie van stikstof, zijn afzettingen door rivier en wind en toepassen van juist beheer belangrijker in behoud en vorming van het habitatype (Ministerie van LNV, 2008g).
H7110 Actieve hoogvenen, H7120	Voor hoogvenen en bijbehorende bossen (habitattypen [H7110], [H7120] en [H91D0]) is de hydrologie van het systeem leidend voor het ontstaan en het behoud (Ministerie van LNV,

Habitattype	Ecologische analyse
Herstellende hoogvenen, H91D0 Hoogveenbossen	2008h; 2008i; 2009f). Deze habitattypen is zeer gevoelig voor verhoogde depositie voor stikstof, omdat in een goed functionerend hoogveensysteem stikstof de beperkende factor voor plantengroei vormt. Verhoogde stikstofdepositie versterkt de negatieve effecten van een verstoorde waterhuishouding. In hoogveen met niet vervuilde neerslag is stikstof beperkend voor de groei van vaatplanten, doordat de veenmossen het grootste deel van de stikstofdepositie opnemen en in de waterverzadigde veenmoslaag ook omzetting in stikstofgas optreedt, waardoor nauwelijks anorganisch stikstof doordringt in de wortelzone van vaatplanten. Bij een hogere stikstofdepositie kunnen de veenmossen niet meer alle stikstof opnemen en treedt doorslag naar de wortelzone van vaatplanten op. Pijpenstrootje en berken kunnen dan het hoogveen overwoekeren. Doordat deze vaatplanten bij lagere grondwaterstanden nog steeds verdampen, kan de waterstand dieper wegzakken en verliest het veenpakket (een deel van) zijn hydrologische werking. Daarnaast kan door dominantie van pijpenstrootje of berken de groeicondities voor veenmossen ernstig verslechteren (beschaduwning, verdroging), waardoor de sponswerking van de veenmoslaag afneemt. De achtergrond stikstofdepositie in Nederland is echter zo hoog, dat ook bij een natuurlijke, onverstoorde waterhuishouding, beheermaatregelen nodig zijn voor behoud van hoogveen. Aan de gewenste hydrologische condities kan slechts lokaal met veel kunst en vliegwerk, door het dempen van sloten en bouwen van dammen, worden voldaan. De depositie van stikstof is weliswaar de afgelopen decennia gedaald, maar nog steeds wordt de kritische depositiewaarde overschreden. In hoogveengebieden geldt dat de betrokken habitattypen stikstofgevoelig zijn, maar dat herstel van de waterhuishouding veruit prioriteit heeft om kwaliteitsverbetering en uitbreiding te realiseren. Ook bij de hoge huidige achtergronddepositie is voortdurend beheer nodig om de effecten van verdroging en vermesting door stikstof teniet te doen. Met andere woorden: extra stikstofdepositie draagt vooral in verdroogde systemen bij aan de slechte staat van instandhouding.
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	Pioniersvegetaties met snavelbiezen [H7150] zijn pioniersgemeenschappen op kale zandgrond in natte heiden. De vegetatie is gebonden aan venige grond met een constante waterstand dicht aan het maaiveld. Het habitattype is gevoelig voor stikstofdepositie, wat de successie naar natte heiden en pijpenstrootjerijke vegetaties versnelt. Plaggen zet deze ontwikkeling terug en het is ook juist het uitblijven van dergelijk beheer waardoor het habitattype niet veel voorkomt. Ook verdroging is een factor die een negatief effect heeft op het habitattype (Ministerie van LNV, 2009g).
H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	Vochtige alluviale bossen [H91E0] van beekbegeleidende soorten zijn in kwaliteit achteruitgegaan. Hoewel het type gevoelig is voor depositie van stikstof, is de achteruitgang hoofdzakelijk het gevolg van veranderingen in de hydrologie. In het bijzonder verdroging door het rechttrekken en verdiepen van beken heeft een effect gehad. Ook vermesting uit de omgeving en bosbouw zijn factoren die een negatief effect hebben op dit habitattype (Ministerie van LNV, 2008j).

Tabel 4: Ecologische analyse van de problematiek per habitattype.

Uit Tabel 4 is te concluderen dat voor de meeste habitattypen niet alleen de depositie van stikstof de beperkende factor is. In het bijzonder bij de voorziene geringe verminderde afname, is geen merkbaar ecologisch effect voorzien.

4.2.2.2 UITSPLITSING DEPOSITIE DOOR FUNCTIES

De ontwikkeling van Klaver 6a leidt tot een verminderde depositieafname van stikstof ten opzichte van de autonome ontwikkeling, hoewel de afname van de stikstofdepositie wel doorzet verder in de toekomst. Deze dalende trend komt niet in gevaar, maar deze daling gaat iets minder snel dan in eerste instantie autonoom voorzien was. In de volgende punten is het aandeel van de verschillende functies van het plangebied uitgesplitst:

- **Industrie:** Een toename van de stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden is niet uit te sluiten als enkel naar de effecten van de bedrijven wordt gekeken. Omdat er binnen de planontwikkeling van Klaver 6a sprake is van de realisatie van nieuwe bedrijven, is een toename van de stikstofdepositie ten gevolge van vestiging van bedrijven die stikstof uitstoten, een logische uitkomst. Dit geldt zowel ten opzichte van de huidige situatie als ten opzichte van de autonome ontwikkeling. Voor industrie is ten aanzien van de autonome ontwikkeling slechts een geringe toename voorzien (zie Tabel 1).
- **Verkeer:** De toename van verkeersintensiteit heeft tot op grote afstand invloed op de stikstofdepositie en is een belangrijke factor in de verminderde afname. De specifieke bijdrage van Klaver 6a is niet afzonderlijk inzichtelijk gemaakt, omdat het deel uitmaakt van het grotere geheel (Klavertje 4). De verkeersbewegingen hangen, zoals eerder aangegeven, samen met de totale ontwikkeling. De depositie van verkeer van Klaver 6a is deel van de depositie Klavertje 4 als geheel.

4.2.2.3 CONCLUSIE STIKSTOFDEPOSITIE

Ecologisch is het effect van de stikstofdepositie verwaarloosbaar klein. De verwachte bijdrage aan de verminderde afname ligt ruim binnen de worst-case toetsing die voor de Passende Beoordeling en het mitigatieplan van het hele Klavertje 4-gebied is uitgevoerd. De verminderde afname is gering en is ecologisch gezien een verwaarloosbaar kleine hoeveelheid voor alle habitattypen die hier relevant zijn, zeker in het licht van de huidige problematiek van natuurontwikkeling van de habitattypen in de betrokken Natura 2000-gebieden.

Desondanks is in de beheerplannen aangegeven dat de depositie wel één van de beperkende factoren is en voor het doorzetten van de voorziene natuurontwikkeling is een verminderde afname van de stikstofdepositie derhalve niet wenselijk. Zeker niet omdat de situatie de komende jaren nog overbelast is qua stikstofdepositie. Vanuit juridisch oogpunt dienen maatregelen te worden genomen om het effect van de verminderde afname ongedaan te maken. In dat geval is een effect op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten.

Het nemen van maatregelen is geborgd in het mitigatieplan voor het Klavertje 4-gebied. Hierin zijn maatregelen opgenomen om de effecten van de gehele ontwikkeling van het Klaver 4-gebied te mitigeren. Daarbij zijn samenwerkingsovereenkomsten gesloten met de terreineigenaren.

De natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden, voor zover verbonden aan vermessings- en verzuringsgevoelige habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten, worden derhalve niet aangetast

4.3 VERANDERING GRONDWATERSTANDEN

In paragraaf 3.3 zijn de effecten van de ontwikkeling van Klaver 6a op de grondwaterstanden beschreven. Effecten op Natura 2000-gebieden zijn uit te sluiten.

Er zijn geen gevolgen voor het areaal en de kwaliteit van verdrogingsgevoelige habitattypen, en voor (de leefgebieden van) verdrogingsgevoelige Habitatrichtlijnsoorten. De natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden, voor zover verbonden aan verdrogingsgevoelige habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten, worden derhalve niet aangetast.

4.4 GELUID EN LICHT

In paragraaf 3.4 zijn de effecten van de ontwikkeling van Klaver 6a met betrekking tot verstoring als gevolg van geluid en licht beschreven. Gezien de grote afstand tot de Natura 2000-gebieden en op basis van de uitkomsten van de modelberekeningen, zijn geen effecten te verwachten.

Voor de Natura 2000-gebieden is er, door de grote afstand tot Klaver 6a, geen negatief effect als gevolg van geluidsverstoring of verlichting. De natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden blijven onaangetast.

4.5 CUMULATIEVE EFFECTEN

Plannen of projecten die mogelijk leiden tot significante effecten dienen in combinatie met andere (concrete) plannen of projecten beoordeeld te worden conform artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn. Dit artikel is in de Nederlandse Natuurbeschermingswet 1998 overgenomen in artikel 19f. Het gaat bij de effectbeoordeling dus niet alleen om de afzonderlijke effecten van het betreffende project, maar nadrukkelijk ook om cumulatie van eventuele effecten met effecten van andere plannen, projecten of handelingen. Hierbij gaat het om projecten die reeds vergund zijn, zoals de vestiging van een nieuw gemengd bedrijf in de omgeving (het milieudeel is hiervan reeds vergund).

In deze Passende Beoordeling is ingegaan op de cumulatieve effecten van de gehele gebiedsontwikkeling, dus die plannen en projecten in samenhang met de ontwikkeling van Klaver 6a. Hierbij is gebruik gemaakt van de cumulatieve gegevens in de planMER en Passende Beoordeling voor de Structuurvisie Klavertje 4-gebied en het mitigatieplan voor het Klavertje 4-gebied (ARCADIS, 2012a, 2012b en 2013). Hiermee is invulling gegeven aan cumulatieve toetsing, op basis van de nu beschikbare inzichten over de ontwikkelingen in dit gebied. Voor verkeer is dit al expliciet in de Passende Beoordeling voor het hele Klavertje 4-gebied gedaan: voor Klaver 6a sec zijn geen berekeningen gemaakt.

5

Maatregelen

5.1 MOGELIJKE MAATREGELEN

In de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) werkt een aantal overheden samen om bij Natura 2000-gebieden twee doelen tegelijk te bereiken. Aan de ene kant wordt de achteruitgang van de biodiversiteit in die gebieden, voor zo ver die het gevolg is van stikstofdepositie, tot staan gebracht en omgezet in herstel. Aan de andere kant wordt er weer ruimte gemaakt voor nieuwe economische activiteiten met stikstofuitstoot in de buurt van die gebieden. In het kader van de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) worden op landelijk en provinciaal niveau de cumulatieve effecten van projecten en ontwikkelingen, binnen en buiten de provincie, ingeschat. De uitkomsten van de berekeningen die ten grondslag liggen aan deze Passende Beoordeling, zijn en worden betrokken in de PAS. Zodoende wordt in de PAS rekening gehouden met de ontwikkelruimte voor het hele Klavertje 4-gebied, inclusief Klaver 6a. Op basis van overleg met de provincie lijkt er voldoende ontwikkelruimte beschikbaar te zijn en ook te worden toegekend aan de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied. DCGV heeft inmiddels bij de provincie een formeel verzoek voor het toekennen van de benodigde ontwikkelruimte ingediend.

Het is onduidelijk in welke mate de verminderde afname van de emissies van verkeer te salderen zijn met deze ontwikkelruimte. Juridisch ligt dit ingewikkeld omdat er geen directe samenhang is tussen die autonome afname van emissies en de gebiedsontwikkeling. Ook is niet uit te sluiten dat die afname van emissies bij andere projecten ook gebruikt wordt om een toename door activiteiten te salderen (dubbele saldering).

De effecten door extra bedrijven en extra verkeer als gevolg van de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied worden in het kader van de Programmatische aanpak stikstofdepositie (PAS) op nationaal/provinciaal niveau gesaldeer. Specifiek voor veehouderijen geldt dat de provinciale verordening Stikstof en Natura 2000 mogelijkheden biedt voor saldering en er op toeziet dat er per saldo sprake zal zijn van een afname van de emissie en depositie van stikstof (vooral veroorzaakt door de emissies van ammoniak), afkomstig uit stallen van veehouderijen (N.B. deze zijn niet in plangebied Klaver 6a aanwezig).

De PAS is op dit moment nog niet in werking getreden. Het vooruitzicht is dat dit in de loop van 2014 zal gebeuren. Om de effecten van de verminderde afname teniet te doen, is het nodig om in de tussenliggende tijd (tussen uitvoering en opname in de PAS) maatregelen te nemen. Hierdoor is het risico van mogelijke effecten verder te beperken, dan wel uit te sluiten.

Vooruitlopend op de PAS is in 2013, zoals in hoofdstuk 4 aangegeven, een mitigatieplan opgesteld voor het gehele Klavertje 4-gebied, om de effecten van stikstofdepositie volledig te mitigeren. Met de betrokken terreinbeheerders van de beoordeelde Natura 2000-gebieden zijn afspraken gemaakt en vastgelegd over de uitvoering van deze maatregelen

In de volgende paragraaf zijn deze maatregelen gegeven. Het gaat hierbij alsnog om een algemene beschrijving van mogelijke maatregelen, die verder zijn uitgewerkt in een mitigatieplan voor het totale Klavertje 4-gebied.

5.2 TOEPASSING VAN MAATREGELEN

Door het toepassen van maatregelen zijn effecten (indien aanwezig) te beperken en te voorkomen. Aanbevolen wordt dan ook om brongerichte en/of effectgerichte maatregelen uit te voeren. Door het nemen van bron- of effectgerichte maatregelen is het mogelijk om de uitstoot of effecten van stikstofdepositie te beperken in overbelaste systemen.

Bij brongerichte maatregelen moet gedacht worden aan implementatie van nieuwe technieken of verandering van de systemen (bijvoorbeeld technieken om emissies te beperken, verlagen van schoorsteenhoogtes) waardoor de stikstofdepositie op de natuurgebieden niet toeneemt. Deze maatregelen vinden plaats binnen het plangebied van Klaver 6a.

Effectgerichte maatregelen vinden plaats in de betrokken Natura 2000-gebieden (in overleg met de beherende instanties en bevoegd gezag). Bij effectgerichte maatregelen zijn verschillende soorten maatregelen denkbaar:

- Maatregelen die direct stikstof aan het systeem onttrekken. Het plaggen van de gevoelige delen leidt tot een afname van stikstof in het systeem die vele malen groter is dan de verhoogde depositie.
- Maatregelen die de vermisting in het gebied af doen nemen, dit is eigenlijk een indirecte afname van stikstof in het systeem. Dit kan bijvoorbeeld door bemesting in de omgeving van het Natura 2000-gebied af te doen nemen.
- Dan zijn er maatregelen die de omstandigheden verbeteren, maar niet door het aanpassen van de stikstofhuishouding. Deze maatregelen houden geen direct verband met stikstofdepositie, maar verbeteren de situatie mogelijk dusdanig, dat van negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie geen sprake meer is. In de huidige situatie is bijvoorbeeld voor een aantal gebieden de hydrologie of uitblijven van beheer of beperking van windwerking een belangrijk knelpunt bij de realisatie van de instandhoudingsdoelen.

Per gebied en per habitatype zijn maatregelen te bedacht. Een groot deel van deze maatregelen is ook opgenomen in de PAS. Door versnelde uitvoering van voorziene maatregelen is het mogelijk om voor het effect van de verminderde afname te compenseren. Het project is echter nog niet opgenomen in de PAS. Voor de periode tussen aanvang van uitvoering van het project en de inwerkingtreding van de PAS is het een mitigatieplan opgesteld om de effecten van de verminderde toename te verzachten. In dit mitigatieplan zijn bovenstaande maatregelen per gebied verder uitgewerkt. Daarbij zijn ter borging samenwerkingsovereenkomsten gesloten tussen DCGV en de terreinbeheerders.

6

Conclusies

Stikstofdepositie

Voor de Natura 2000-gebieden is er voor de ontwikkeling van Klaver 6a als totaal, geen negatief effect als gevolg van stikstofdepositie in vergelijking met de huidige situatie. De natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden blijven onaangetast. Er is echter wel voorzien in een verminderde afname in vergelijking met de autonome ontwikkeling. De verminderde afname is als gevolg van vestiging industrie maximaal 0,5 mol N/ha/jr, wat geen ecologisch merkbaar effect heeft. Daarnaast is voor het gehele Klavertje 4-gebied een mitigatieplan opgesteld waarin mitigerende maatregelen zijn geborgd. De mitigerende maatregelen ten behoeve van de ontwikkeling van Klaver 6a maken onderdeel uit van dit mitigatieplan. Voor de verschillende functies van Klaver 6a geldt (deze komen overeen met de conclusies voor het hele Klavertje 4-gebied, i.v.m. cumulatie):

- Verkeer: De toename van intensiteiten heeft tot op grote afstand invloed op de stikstofdepositie. Het effect van de toename door extra verkeer is aanzienlijk kleiner dan de verwachte afname door verandering van de bestaande emissies. Ten opzichte van de huidige situatie wordt er daarom per saldo een afname van de stikstofdepositie verwacht. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling is er wel sprake van een verminderde afname van de stikstofdepositie door het extra verkeer. De toename van verkeer is apart beschouwd, omdat niet de bijdrage van Klaver 6a sec binnen Klavertje 4 is berekend.
- Industrie: De toename van de depositie op Natura 2000-gebieden is beperkt. Significante effecten op de Natura 2000-gebieden kunnen echter niet worden uitgesloten (als enkel naar de effecten van de bedrijven wordt gekeken). Omdat er binnen de gebiedsontwikkeling sprake is van de realisatie van nieuwe bedrijven, is een toename van de stikstofdepositie ten gevolge van deze nieuwvestiging, een logische uitkomst. Dit geldt zowel ten opzichte van de huidige situatie als ten opzichte van de autonome ontwikkeling. Dit effect is echter beperkt en ecologisch verwaarloosbaar (bijdrage van Klaver 6a is maximaal 0,5 mol/ha/jr op Maasduinen).

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

De effecten door extra bedrijven en extra verkeer als gevolg van de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied (en dus ook Klaver 6a) zullen in het kader van de Programmatische aanpak stikstofdepositie (PAS) op nationaal/provinciaal niveau op termijn worden gesaldeerd. DCGV heeft de provincie Limburg verzocht om in de in voorbereiding zijnde Programmatische Aanpak Stikstofdioxide (PAS) ontwikkelruimte op te nemen ten behoeve de ontwikkeling van het Klavertje 4-gebied. Specifiek voor veehouderijen biedt ook de aangekondigde provinciale verordening stikstof en Natura 2000 mogelijkheden voor saldering. Indien noodzakelijk kan voor individuele bedrijven alsnog worden overgegaan tot het aanvragen van een Natuurbeschermingswetvergunning om gebruik te kunnen maken van de dan beschikbare ontwikkelruimte ten gevolge van maatregelen uit de PAS.

In deze Passende Beoordeling is ingegaan op de cumulatieve effecten van de gehele gebiedsontwikkeling, dus die plannen en projecten in samenhang met de ontwikkeling van Klaver 6a. Daarmee is invulling

gegeven aan deze cumulatieve toetsing, op basis van de nu beschikbare inzichten over de ontwikkelingen in dit gebied. In het kader van de PAS worden op landelijk en provinciaal niveau de cumulatieve effecten van projecten en ontwikkelingen, binnen en buiten de provincie, ingeschat. De uitkomsten van de berekeningen die ten grondslag liggen aan deze Passende Beoordeling, worden daarbij betrokken. Tot die tijd zal er gemitigeerd worden middels een mitigatieplan Klavertje 4.

Maatregelen

Zolang Klaver 6a nog niet is opgenomen in de PAS, is het noodzakelijk om maatregelen te nemen om de effecten van de verminderde afname tegen te gaan. Het nemen van bron- en effectgerichte maatregelen leidt tot een verdere reducering van effecten van stikstofdepositie in de Natura 2000-gebieden. Dit vindt op gebiedsniveau plaats middels een overkoepelend mitigatieplan voor het Klavertje 4-gebied.

Duitse Natura 2000-gebieden

Voor de Duitse Natura 2000-gebieden zijn de effecten nog geringer met de Nederlandse gebieden. Voorzien is in een verminderde afname van de stikstofdepositie van maximaal 0,5 mol N/ha/jr in de Maasduinen. De Duitse gebieden liggen op nog grotere afstand en de effecten van Klaver 6a zullen daar dan ook zeker verwaarloosbaar zijn. In Duitsland worden daarnaast de berekeningen van de stikstofdepositie afgekapt met als argument dat bij zeer lage berekende deposities de modellen onvoldoende betrouwbaar zijn en effecten op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Daarbij worden de berekeningen afgekapt op 100 gram N/ha/jr, wat overeen komt met ruim 7 mol/ha/jr. Binnen het aldus bepaalde effectgebied wordt –onder voorwaarden- vervolgens alleen een effectbeoordeling uitgevoerd als de depositie als gevolg van het project meer dan 3% van de kritische depositiewaarde bedraagt. Bij het meest stikstofgevoelige habitatype (de hoogvenen) is dit nog altijd 12 mol N/ha/jr. Deze werkwijze is door de Duitse rechtbank getoetst en in orde bevonden. Significant negatieve effecten op de Duitse Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten.

Waterstandsverlagingen

Er zijn geen gevolgen voor het areaal en de kwaliteit van verdrogingsgevoelige habitattypen, en voor (de leefgebieden van) verdrogingsgevoelige Habitatrichtlijnsoorten. De natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden, voor zover verbonden aan verdrogingsgevoelige habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten worden derhalve niet aangetast.

Geluid en licht

Voor de Natura 2000-gebieden is er, door de grote afstand tot Klavertje 6a, geen negatief effect als gevolg van geluidsverstoring of verlichting. De natuurlijke kenmerken van dit Natura 2000-gebieden (geen effecten op de instandhoudingsdoelstellingen) blijven onaangetast.

7

Bronnen

- ARCADIS, 2008. Beoordeling NOx depositie energiecentrales NUON en RWE in het Eemshavengebied. In opdracht van RWE en NUON. Projectnummer B02042.100054. D.d. 13 oktober 2008.
- ARCADIS, 2009a. Passende Beoordeling aardgasgestookte elektriciteitscentrale Eemshaven, i.o.v. Eems-mond Energie B.V. Rapportnummer B02042/CE9/0D2, juli 2009.
- ARCADIS, 2009b. (aanvullen; onderzoek stikstofvoorraad duiden Schier en Ameland)
- ARCADIS, 2012a. Passende Beoordeling gebiedsontwikkeling Klavertje 4 in opdracht van Development Company Greenport Venlo. Projectnummer B02012.000281.0145. D.d. 15 november 2011.
- ARCADIS, 2012b. Aanvulling Passende Beoordeling / planMER Klavertje 4. DCGV. D.d. 24 mei 2012.
- ARCADIS, 2012c. Bestemmingsplan Klaver 6a, Reikwijdte & Detailniveau Milieueffectrapportage (M.E.R.). Concept 8 juni 2012.
- ARCADIS, 2013, Mitigatieplan Klavertje 4. In opdracht van Development Company Greenport Venlo, Kenmerk 076846694.
- Bijlsma, R.J., Janssen, J.A.M., Haveman, R., Waal, R.W. de & Weeda, E.J. (met bijdragen van Koomen, A.J.M., Lammertsma, D.R., Loeb, R. & Maas, G.J.), 2008. Natura 2000 habitattypen in Gelderland. Alterra rapport, 1769, Wageningen, Alterra.
- Commissie Trojan, 2008. Stikstof/ ammoniak in relatie tot Natura 2000. Een verkenning van oplossingsrichtingen in opdracht van de Minister van LNV.
- Dobben, H.I. van & A. van Hinsberg, 2008. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op de habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654. Alterra, Wageningen.
- Jaarsveld, J.A. van, 2004. Het Operationele Prioritaire Stoffen model. Rapport 500045001, Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven.
- Janssen, J.A.M. & Schaminée, J.H.J., 2003. Europese natuur in Nederland Habitattypen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Kieler Institut für Landschaftsökologie 2008. Bewertung von Stickstoffeinträgen im Kontext der FFH-Verträglichkeitsstudie. Kieler Institut für Landschaftsökologie, Kiel, Februari 2008.
- Kiwa Water Research & EGG, 2007. Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebieden. Nieuwegein / Groningen.
- Langan, S.J. & M. Hornung, 1992. An application and review of the critical load concept to the soils of northern England. Environmental Pollution 77: pp. 205-210.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2005. Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Den Haag.
- Ministerie van LNV, 2007a. Ontwerp-besluit Boschhuizerbergen. N2K144_WB H Boschhuizerbergen.doc. Afkomstig van de website van het Ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2007b. Ontwerp-besluit Maasduinen. N2K145_WB HVN Maasduinen.doc. Afkomstig van de website van het Ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2008a. Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden.

- Ministerie van LNV, 2008b. Brief aan de Tweede Kamer betreffende het Alterra-rapport over kritische depositiewaarden. 16 juni 2008.
- Ministerie van LNV, 2008c. Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista* (H2310). H2310 versie 18 dec 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008d. Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen (H2330). H2330 versie 18 dec 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008e. Droge Europese heide (H4030). H4030 versie 1 sept 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008f. *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland (H5130). H5130 versie 18 dec 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008g. *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (H6120). H6120 versie 1 sept 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008h. *Actief hoogveen (H7110). H7110 versie 1 sept 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008i. *Veenbossen (H91D0). H91D0 versie 1 sept 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2008j. *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (H91E0). H91E0 versie 1 sept 2008.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2009a. Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel. PDN/2009-139. Afkomstig van de website van het Ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2009b. Natura 2000-gebied Grootte Peel. PDN/200-140. Afkomstig van de website van het Ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2009c. Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea* (H3130). H3130 versie 1 sept 2008, met erratum 24 maart 2009.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2009d. Dystrofe natuurlijke poelen en meren (H3160). H3160 versie 1 sept 2008, met erratum 24 maart 2009.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2009e. Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix* (H4010). H4010 versie 1 sept 2008, met erratum 24 maart 2009.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2009f. Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is (H7120). H7120 versie 1 sept 2008, met erratum 24 maart 2009.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Ministerie van LNV, 2009g. Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion* (H7150). H7150 versie 1 sept 2008, met erratum 24 maart 2009.doc. *Gepubliceerd op de website van het ministerie van EL&I.*
- Planbureau voor de Leefomgeving, 2013. Grootschalige concentratie- en depositiekaarten Nederland. Rapportage 2013.
- Provincie Limburg, 2009a. Concept beheerplan Natura 2000 Boschhuizerbergen. D.d. 9 augustus 2009.
- Provincie Limburg, 2009b. Concept beheerplan Natura 2000 Maasduinen. D.d. 9 augustus 2009.
- Steunpunt Natura 2000, 2007. Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998 Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners. Nb-wet. D.d. 17-09-2007.
- Steunpunt Natura 2000, 2010. Leidraad bepaling significantie Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. RG 07-07-09, Versie 27 mei 2010.
- Ter Steege, M.W., 1996. Regulation of nitrate uptake in a whole plant perspective Changes in influx and efflux of nitrate in spinach. ID: 33047. University of Groningen.

- Velders, G.J.M., Aben, J.M.M., Jaarsveld, J.A. van, Pul, W.A.J. van, Vries, W.J. de & Zanten, M.C. van, 2010. Grootchalige stikstofdepositie in Nederland *Herkomst en ontwikkeling in de tijd*. Planbureau voor de Leefomgeving en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. PBLpublicatienummer: 500088007/2010. Den Haag/Bilthoven.

Website

Openbare besluitenlijst: <http://www.limburg.nl/dsresource?objectid=16800&type=pdf>

Bijlage 1 Wettelijk kader

Deze bijlage geeft het wettelijk kader van de Passende Beoordeling. Hieronder beschrijven wij de randvoorwaarden voor het beoordelingskader van de betrokken Natura 2000-gebieden. Het beoordelingskader is beschreven in hoofdstuk 2.

Natuurbeschermingswet 1998

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen. Daarbij worden twee categorieën beschermingsgebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde Natuurmonumenten.

Natura 2000-gebieden

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn zijn aangewezen. De Europese Unie heeft deze twee richtlijnen vastgesteld die moeten zorg dragen voor de bescherming van de belangrijkste Europese natuurwaarden: de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrictlijn uit 1992. Hoewel het om twee afzonderlijke richtlijnen gaat, worden ze vanwege hun overeenkomsten vaak in één adem genoemd. Men spreekt dan over de 'Vogel- en Habitatrictlijn'. De Europese Unie heeft alle Vogel- en Habitatrictlijngebieden ondergebracht in een samenhangend netwerk 'Natura 2000'.

De Vogelrichtlijn bestaat uit een lijst van zeldzame of bedreigde vogelsoorten. De leefgebieden en belangrijke overwinteringsgebieden voor deze soorten worden aangewezen als speciale beschermingszones (Vogelrichtlijngebieden).

De Habitatrictlijn heeft tot doel bij te dragen aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (uitgezonderd vogels) op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop de richtlijn van toepassing is. De richtlijn onderscheidt daarbij te beschermen gebieden en te beschermen soorten.

Voor Natura 2000-gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht. Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen die gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden zouden kunnen hebben, een vergunningplicht.

Een vergunning voor een project wordt alleen verleend wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie.

Beschermde Natuurmonumenten

Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook Beschermde Natuurmonumenten. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als Beschermde Natuurmonument of StaatsNatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is het verschil tussen Beschermde en StaatsNatuurmonumenten verdwenen. Deze gebieden vallen momenteel onder de noemer van Beschermde Natuurmonumenten. Een deel van de Beschermde

Natuurmonumenten vallen samen met Natura 2000-gebieden. Hiervoor geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor Natura 2000-gebieden.

Waar de gebieden niet samen vallen, blijven Beschermd Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998, dat hieronder wordt toegelicht. Het gaat hierbij om 66 gebieden. De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat Natuurmonument.

Het gaat om handelingen die significante gevolgen kunnen hebben (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Tenzij er zwaarwegende openbare belangen zijn ('dwingende reden van openbaar belang') die het verlenen van een vergunning 'noodzakelijk' is. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden. Bij Beschermd Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingsdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermd Natuurmonument bevat echter een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het toetsingskader en het traject tot vergunningverlening is vergelijkbaar met dat van de Natura 2000-gebieden.

Externe werking

Voor handelingen buiten het Beschermd Natuurmonument (voor zover aangewezen voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998), die significante effecten kunnen hebben op het gebied, is het begrip 'externe werking' van toepassing (art. 65 Natuurbeschermingswet). Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen buiten een Beschermd Natuurmonument die negatieve gevolgen kunnen hebben.

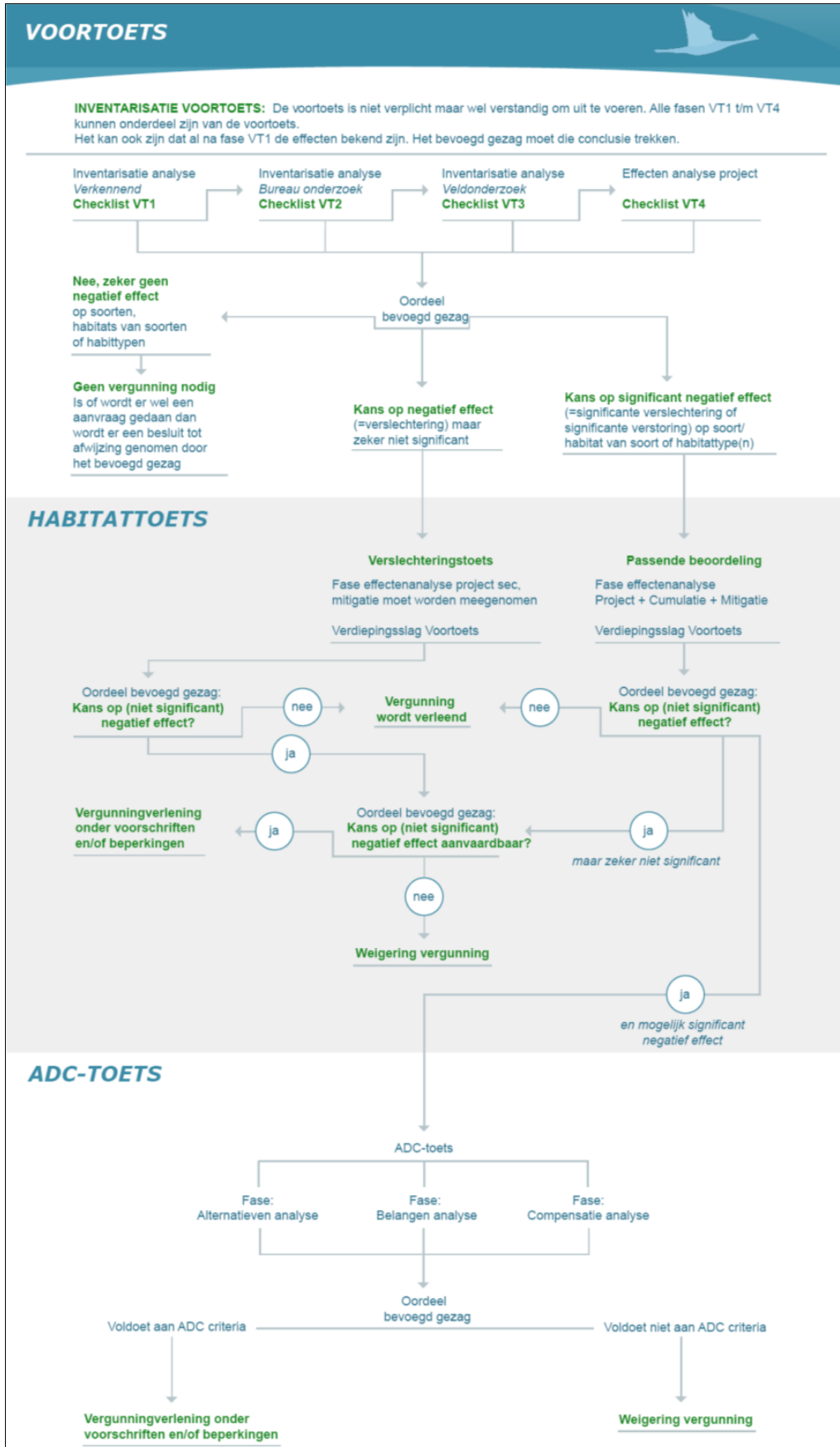
Daarnaast is de zogenaamde zorgplichtbepaling (art. 191 Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing. Deze zorgplicht houdt onder andere in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig kan zijn voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

Onderzoek vergunningverlening Natura 2000

De Natuurbeschermingswet 1998 kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als er sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, moet een Passende Beoordeling worden uitgevoerd. Als wel verslechtering van de kwaliteit van habitats op kan treden, maar deze zeker niet significant zullen zijn, kan worden volstaan met een Verslechteringstoets. Als er geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en er hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, is er geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig. In dat geval hoeft er ook geen nader onderzoek gedaan te worden. In Figuur 1 is het bovenstaande schematisch weergegeven.

Passende Beoordeling

Bij de Passende Beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen moet met name worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het gebied. Omkeerbare en tijdelijke effecten kunnen ook significant zijn.

Figuur B1. Afwegingsschema Natura vergunningverlening (website Regiebureau Natura 2000).

Indien uit de Passende Beoordeling, waarbij ook rekening moet worden gehouden met cumulatieve effecten, de zekerheid verkregen is dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantast (er zijn dus toch geen significante effecten), kan het Bevoegd Gezag vergunning verlenen. Hiervoor dient dan alsnog een Verslechteringstoets opgesteld te worden. Als er wel significante effecten op zullen treden, mag alleen een vergunning worden verleend als alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (ADC-toets). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie.

Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied in gevaar brengt. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval zal bekeken worden of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van toepassing is. Hierbij moeten ook cumulatieve effecten onderzocht worden (Ministerie van LNV, 2006a).

Verslechteringstoets

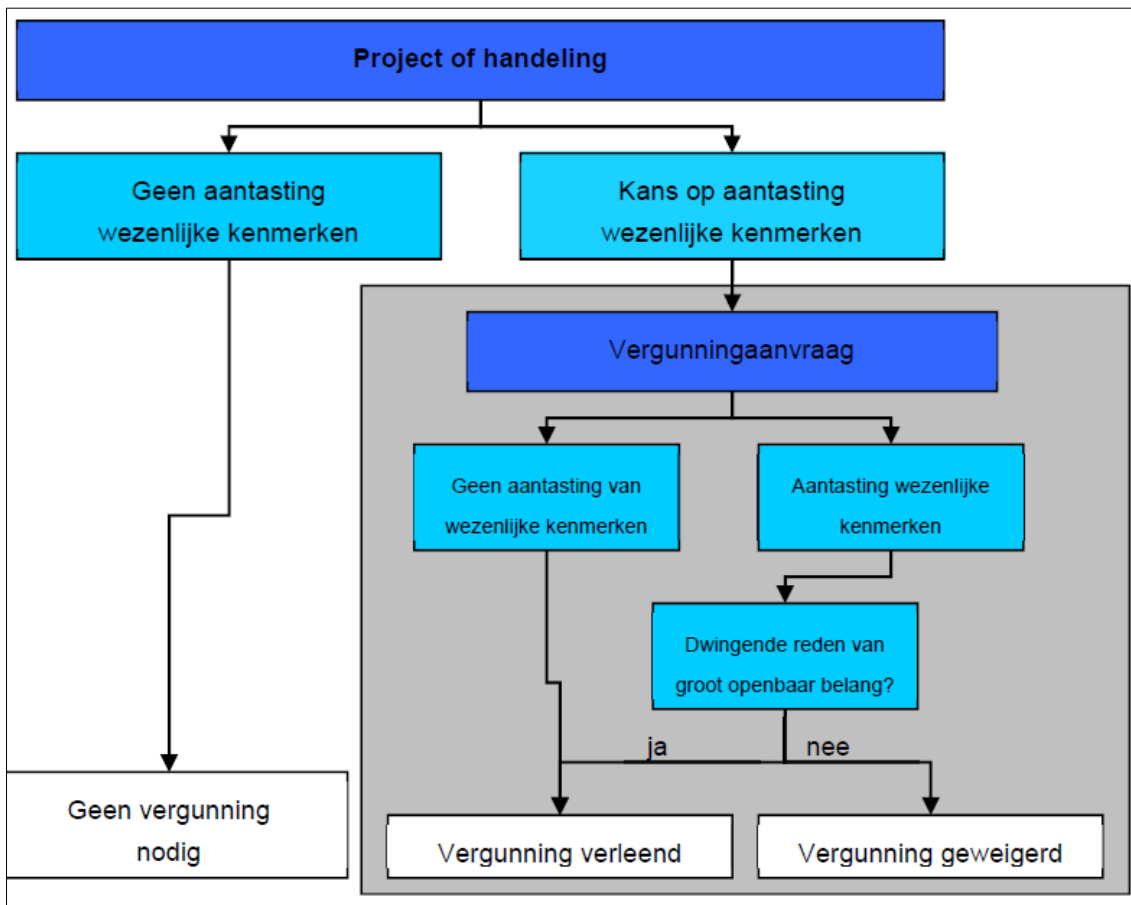
Bij de Verslechteringstoets dient te worden nagegaan of een project, handeling of plan een kans met zich meebrengt op onaanvaardbare verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten. Indien deze verslechtering niet optreedt (dan wel indien deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar is) kan een vergunning worden verleend, zo nodig onder voorwaarden of beperkingen. Indien de verslechtering in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen onaanvaardbaar is, dient de vergunning te worden geweigerd. Bij de afweging of de verslechtering onaanvaardbaar is, heeft het Bevoegd Gezag een grotere beleidsvrijheid dan wanneer de vergunningaanvraag via de Passende Beoordeling verloopt. Het Bevoegd Gezag kan rekening houden met de aanwezigheid van redenen van openbaar belang, de mogelijkheid om te compenseren en andere relevante overwegingen. Ook hoeft geen rekening te worden gehouden met cumulatieve effecten.

Om een Verslechteringstoets te kunnen uitvoeren is het allereerst van belang een eenduidige definitie van verslechtering te hebben. In de Handreiking Natuurbeschermingswet (Ministerie van LNV, 2005) wordt dit begrip uitgewerkt: Onder 'verslechtering' wordt de fysieke aantasting van een habitat verstaan. Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat, de oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

Onderzoek vergunningverlening Beschermd Natuurmonument

De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat Natuurmonument. Het gaat om handelingen die schadelijk kunnen zijn (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Als schadelijke handelingen worden in elk geval aangemerkt handelingen die de in het besluit tot aanwijzing als Beschermd Natuurmonument vermelde wezenlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument aantasten. Een vergunning wordt slechts verleend indien met zekerheid vaststaat, dat die handelingen de natuurlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument niet aantasten, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang tot het verlenen van een vergunning noodzaken. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden.

Bij Beschermd Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het toetsingskader is weergegeven in Figuur 2.

Figuur B2. Afwegingsschema vergunningverlening Beschermd Natuurmonument.

Beoordeling stikstofdepositie

Deze en de volgende bijlage geven respectievelijk de ontwikkeling van de beoordeling van stikstofdepositie en een beschouwing van het gebruik van kritische depositiewaarden bij de beoordeling van stikstofdeposities. De kritische depositiewaarden zijn waarden waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de stikstofdepositie. Deze paragraaf behandelt de relevante delen van de Crisis- en Herstelwet (CHW) en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Crisis- en Herstelwet

De Crisis- en Herstelwet geldt vanaf 1 april 2010 en voorziet onder andere in enkele wijzigingen in de Natuurbeschermingswet 1998. In het kader van de reductie van stikstofdepositie is de Natuurbeschermingswet als volgt gewijzigd en daarmee is de Crisis- en Herstelwet relevant voor alle activiteiten en projecten waarbij mogelijk sprake is van een toename van stikstofdepositie:

- Bevoegde Gezagen (provincies, soms de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie) hebben een aanschrijvingsbevoegdheid om passende maatregelen ter vermindering van de stikstofdepositie op te leggen aan iedereen die handelingen verricht die stikstofdepositie veroorzaken (artikel 19ke Natuurbeschermingswet).
- Provincies hebben daarbij de mogelijkheid om reductiemaatregelen met betrekking tot inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer, bij verordening als generieke voorschriften vast te stellen.

- Tussen Rijk, provincies en andere overheden zullen afspraken worden gemaakt over de maatregelen die nodig zijn om de dalende lijn van de stikstofdepositie te realiseren (artikel 19kg e.v. Natuurbeschermingswet) en om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Dit vormt een juridisch kader voor een programmatische aanpak van de reductie van de stikstofdepositie (PAS, zie volgende paragraaf). De wet voorziet in een verplichting van overheden om de afgesproken maatregelen te realiseren.
- De gevolgen voor de stikstofdepositie van bestaande, niet gewijzigde activiteiten (peildatum 7 december 2004), worden niet getoetst bij de beoordeling van een aanvraag van een Natuurbeschermingswetvergunning. Dat geldt ook voor uitbreidingen van bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten, onder de voorwaarden dat er per saldo nergens sprake is van een toename van stikstofdepositie (artikel 19kd Natuurbeschermingswet).
- In de praktijk betekent dit:
 - Een project of initiatief mag niet leiden tot een toename van stikstof ten aanzien van de peildatum van 7 december 2004, voor zover het gebied te hoog belast is met stikstof³.
 - Wanneer de stikstofdepositie van een activiteit lager ligt dan de peildatum van 7 december 2004, mogen nieuwe initiatieven rond die activiteit niet leiden tot een stikstoftoename, ook al is de stikstofdepositie nog niet op het niveau van 7 december 2004 (of de vergunde situatie). Ook weer voor zover het gebied te hoog belast is met stikstof.

In de voorliggende Passende Beoordeling worden effecten in beeld gebracht op het niveau van het bestemmingsplan. Het gaat daarbij om een plan. Toetsing vindt derhalve ook plaats aan artikel 19f van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit houdt in dat in dit geval de mogelijk effecten van de ontwikkeling worden getoetst aan de huidige situatie (dus niet aan het referentiejaar 2004). Zodra sprake is van een project binnen de ontwikkeling moet eerst getoetst worden conform de Crisis- en Herstelwet (toetsing aan referentiejaar 2004).

Verordening stikstof en Natura 2000 voor veehouderijen

Op 29 september 2009 is het convenant 'Stikstof en Natura 2000' overeengekomen in een bestuurlijk overleg tussen de provincies Noord-Brabant en Limburg, Directie Regionale Zaken van het Ministerie van LNV (nu overgegaan in het ministerie van EL&I), Stuurgroep Dynamisch Platteland, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), Limburgse Landen Tuinbouwbond (LLTB), Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stichting Brabants Landschap, Stichting Limburgs Landschap en de Brabantse Milieufederatie. Uitvoering van het convenant leidt tot een daling van de stikstofemissies en biedt tegelijkertijd ruimte voor agrarische bedrijfsontwikkeling.

HOOFDLIJNEN VAN EEN PROVINCIALE BELEIDSREGEL STIKSTOF EN NATURA 2000

De Limburgs/Brabantse beleidsregel heeft als doelstelling om de ammoniakbelasting op Natura 2000-gebieden substantieel te verminderen en tevens de vergunningverlening voor veehouderijbedrijven rond Natura 2000-gebieden weer vlot te trekken. De beleidsregel heeft betrekking op het totale Limburgse en Brabantse grondgebied en heeft (voorlopig) alleen betrekking op de stalemissie van ammoniak uit veehouderijbedrijven in relatie tot de stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden.

Onderdelen van deze beleidsregel zijn:

- Extra emissiereductie: voor alle nieuwe intensieve veehouderijstallen een emissiereductie- % op basis van Best Beschikbare Technieken ++ afgeleid uit de handreiking IPPC. Voor de varkenshouderij betekent dat 85% reductie. Voor pluimveehouderij is dat een meer gedifferentieerd percentage. De

³ Uit een uitspraak van de Raad van State uit september 2011 blijkt dat als een gebied al eerder dan 7 december 2004 was aangewezen, in een aantal gevallen bij de toetsing het moment van aanwijzing als referentie voor de vergunning dient te worden gehanteerd.

reductiepercentages gelden t.o.v. traditionele stallen. Aan het eind van de derde beheerplanperiode (omstreeks 2027) dienen alle stallen op een bedrijfslocatie (zowel nieuw als oud) gemiddeld aan deze emissie-eisen te voldoen.

- Opheffen piekbelastingen: depositiepieken van bedrijven die een hoge depositie veroorzaken zullen worden gesaneerd (d.m.v. technische maatregelen, verplaatsing, (gedeeltelijke) beëindiging).
- Depositiesaldering door middel van een depositiebank: bedrijven mogen ten opzichte van hun huidige depositieniveau groeien, mits de groei gecompenseerd wordt door uitruil van depositierechten met andere gestopte/stoppende veehouderijbedrijven. Deze uitruil is alleen toegestaan via een zogenaamde de depositiebank. Salderen is verplicht boven de depositie die veroorzaakt wordt bij het niveau van het emissieplafond op basis van uitvoering van de AMvB huisvesting. Varkens- en pluimveebedrijven mogen salderen tot een niveau van maximaal 50 mol.
- Monitoringssysteem: er zal een monitoring van de voortgang van de depositievermindering per Natura 2000-gebied opgezet worden. Onderdeel van de monitoring is een systematiek van "hand-aan-de kraan", waarbij bestuurlijk zal worden ingegrepen, dat indien ongewenste ontwikkelingen optreden die een te geringe afname of zelfs een toename van de depositie zouden betekenen.

De beleidsregel is juridisch verankerd in de Crisis- en Herstelwet, waarin een aantal wijzigingen van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn opgenomen, o.a. gericht op de aanpak van de reductie van de stikstofdepositie en de toetsing van bestaand gebruik (peildatum 7 december 2004) aan de Natuurbeschermingswet.

Het convenant in het verlengde van het streven om in de Peelgebieden te komen tot globaal een halvering van de N-depositie aan het eind van de 3e beheerplanperiode ingevolge artikel 19a Natuurbeschermingswet 1998 in circa 2027. Binnen dit algemene streven naar 'globaal een halvering van de N-depositie' voorziet het convenant in een overeenkomstige afname van de aan de veehouderij toe te rekenen deposities. Dit komt neer op een afname van de agrarische N-depositie met ca. 75% ten opzichte van 1987/88. Deze aanpak is van toepassing op alle Natura 2000-gebieden en alle veehouderijen in de provincies.

De maatregelen betreffen technische maatregelen aan de dierenverblijven, die verder gaan dan op grond van de AMvB Huisvesting vereist zijn, de aanpak van piekbelastingen en aanvullende voorwaarden bij saldering. Een aantal bedrijven, dat dichtbij Natura 2000-gebieden gelegen zijn en een hoge depositie veroorzaken vallen in een aparte categorie (de zogenaamde piekbelastingen). De doelstelling is om deze bedrijven in de eerste beheerperiode te verplaatsen of te beëindigen.

Op provinciaal niveau en specifiek voor de veehouderijen bereidt de provincie Limburg de verordening Stikstof en Natura 2000 voor. Dit als uitwerking van het hiervoor beschreven convenant ('convenant stikstof en Natura 2000') dat op 29 september 2009 is gesloten. Deze nog vast te stellen beleidsregel heeft (voorlopig) alleen betrekking op de stalemissie van ammoniak uit veehouderijbedrijven in relatie tot de stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden. In juli 2010 heeft de provincie Limburg een aankondiging van de verordening gepubliceerd, waarin is aangegeven dat nieuwe aanvragen vooruitlopend op de vaststelling van de verordening moeten voldoen aan de eisen met betrekking tot de maximale emissiewaarden. Deze eisen zijn strikter dan de nu gangbare eisen (Besluit Huisvesting). De verordening moet ook het onderling verevenen van emissies van ammoniak tussen veehouderijen makkelijker maken. De provincie Noord-Brabant heeft een dergelijke verordening in juli 2010 vastgesteld.

De verwachting is dat Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg op korte termijn een soortgelijke verordening als in Noord-Brabant ter vaststelling zal aanbieden aan Provinciale Staten. Mogelijk zal deze op punten afwijken van de Brabantse verordening, vanwege de relatie met de PAS. De maatregelen in de PAS worden naar verwachting eind 2011 of begin 2012 op nationaal niveau vastgesteld, met daarin opgenomen maatregelen en ontwikkelruimte in Limburg.

De provincie Limburg is bezig met het opzetten van een salderingsbank voor stikstof. Voorzien is in een centrale databank met de beëindigde vergunningen waarin stikstofdepositie een rol speelt. Wanneer een

initiatiefnemer een uitbreiding voorziet waarbij stikstofdepositie toeneemt, is toestemming alleen mogelijk via deze salderingsbank. Gemeentes spelen een grote rol bij het vullen van de salderingsbank, omdat zijn vanuit de milieuvergunningen input leveren.

Programmatische aanpak stikstof

Op nationaal en provinciaal niveau wordt er gewerkt aan een zogenaamde Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) waarmee een extra daling van de stikstofbelasting van Natura 2000-gebieden gepaard moet gaan met ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe economische initiatieven. Hoofdpijnen van de aanpak is reductie van emissies in alle sectoren (landbouw, verkeer, industrie) te verminderen van de kwetsbaarheid van natuurgebieden met hydrologische maatregelen en beheermaatregelen en het benutten van een langere periode tot 2028 om de doelstellingen met betrekking tot het verminderen van de depositie te bereiken.

De aanvullende maatregelen uit de PAS moeten leiden tot een extra daling van stikstof en een deel van die daling wordt benut om incidentele toenames te kunnen salderen, zodat er op gebiedsniveau voldoende zekerheid is dat er per saldo sprake is van een afname van de totale depositie.

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) richt zich op het vlottrekken van de vergunningverlening rond de Natuurbeschermingswet 1998. Door hoge depositie van stikstof was het voor veel initiatieven niet mogelijk om een vergunning te krijgen rond Natura 2000-gebieden.

De PAS heeft drie randvoorwaarden:

1. Het doel van de PAS is per saldo het geleidelijk, maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie. De essentie van de PAS is het verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem.
2. Het doel van het terugbrengen van stikstof is de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen, zonder duurzame economische dynamiek in gevaar te brengen. Het is van cruciaal maatschappelijk belang dat economische ontwikkeling mogelijk is binnen een per saldo afnemende stikstofdepositie, dus onderdeel van de aanpak is het meenemen van economische ontwikkelruimte.
3. De PAS moet juridisch houdbaar zijn. Dit betekent dat een kwalitatief hoogwaardige ecologische onderbouwing van de maatregelen en een borging van de feitelijke realisatie van de dalende stikstofdepositie nodig zijn.

Natura 2000-beheerplannen geven op gebiedsniveau aan welke instandhoudingsdoelstellingen op welke termijn behaald moeten worden. Hieraan gerelateerd is de benodigde stikstofreductie voor het behalen van de stikstofdepositie. Dit hangt ook samen met de eventuele ontwikkelruimte. De totale reductieopgave uit de beheerplannen en bijbehorende generieke-, provinciale/regionale- en gebiedsgerichte maatregelen vormen het onderwerp waarover afspraken gemaakt worden in de PAS. Deze afspraken komen vervolgens weer in het beheerplan ter onderbouwing van de realisatie van de noodzakelijke stikstof reductieopgave.

Klavertje 4/Greenport Venlo is een project van bovenregionaal (economisch) belang. Het project is opgenomen in diverse beleidsnotities op nationaal niveau. Derhalve wordt een eventuele toename van stikstofdepositie als gevolg van de ontwikkelingen in het Klavertje 4 gebied meegenomen in de Programmatische Aanpak Stikstof. Voorziende maatregelen die leiden tot een (extra)afname van de depositie van stikstof worden deels ingezet om de benodigde ontwikkelruimte voor Klavertje 4 veilig te stellen. Op basis van de concept resultaten van de Programmatische Aanpak Stikstof (najaar 2011) en een concept versie van deze Passende Beoordeling blijkt dat er voldoende ontwikkelruimte voor Klavertje 4 beschikbaar is. De projectorganisatie DCGV heeft inmiddels een formeel verzoek voor het toekennen van die ontwikkelruimte ingediend.

Jurisprudentie

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 7 september 2011 een verstrekkende uitspraak gedaan inzake artikel 19kd van de Nbwet 1998 (zaaknummer 201003301/1/R2).

Daarbij heeft de Afdeling geoordeeld:

- bij voldoening aan artikel 19kd een vergunning op grond van artikel 19d Nbwet 1998 is vereist;
- artikel 19kd Nbwet 1998 strijdig is met de Habitatrictlijn en buiten toepassing moet blijven, voor Vogelrichtlijngebieden die reeds vóór 7 december 2004 zijn aangewezen.

Dit betekent dat een vergunningaanvraag artikel 19d Nbw bij de wijziging of uitbreiding van bijvoorbeeld een veehouderij of een industriële inrichting die stikstofdepositie veroorzaakt op een Vogelrichtlijngebied, waarvoor nog niet eerder een Nbw-vergunning is verleend, betrekking dient te hebben op de exploitatie van het gehele bedrijf na uitbreiding of wijziging. Daarbij dient de vergunningaanvraag te worden beoordeeld op grond van de artikelen 19e t/m 19h Nbw. Hierbij is onder meer de vraag relevant of bij zodanige vergunningaanvraag een Passende Beoordeling moet worden gemaakt als bedoeld in artikel 19f. In dit verband volgt uit de uitspraak van de Raad van State tevens dat significante gevolgen, in een zodanig geval uitgesloten kunnen worden geacht wanneer de wijziging of uitbreiding niet leidt tot een verhoging van de stikstofdepositie ten opzichte van de reeds krachtens de Wet milieubeheer of Hinderwet vergunde situatie op de datum dat het gebied op de lijst van gebieden van communautair belang werd geplaatst, dan wel de datum waarop de aanwijzing in de zin van de Vogelrichtlijn van kracht werd, mits dit geen datum betreft vóór 10 juni 1994⁴. Kortom: is het betreffende Vogelrichtlijngebied op de lijst van gebieden van communautair belang geplaatst dan wel is de aanwijzing van dit gebied in de zin van de Vogelrichtlijn van kracht geworden vóór 10 juni 1994, dan geldt 10 juni 1994 als referentiedatum en dient te worden gezien of de wijziging of uitbreiding niet leidt tot een verhoging van de stikstofdepositie ten opzichte van de op 10 juni 1994 krachtens de Wet milieubeheer of Hinderwet vergunde situatie.

Voor vergunningaanvragen, waarin tevens het veroorzaken van (enkel) stikstofdepositie op één of meer Duitse en/of Belgische Natura 2000-gebieden is voorzien geldt het volgende: als resultaat van de uitspraak van de Raad van State van 24 augustus 2011 inzake de Kolencentrale Eemshaven (zaaknummer 200902744/1/R2), dient de beoordeling van die aanvragen mede aan de hand van artikel 6⁵, derde lid, van de Habitatrictlijn plaats te vinden.

Op 25 april heeft de Raad van State uitspraak gedaan (201105573/1/A4 en 201105587/1/A4) in het geding tussen appellanten en GS Limburg inzake de door GS verleende Natuurbeschermingswetvergunning voor de Buitenring. In deze zaak is meer opvallende jurisprudentie gevormd over artikel 19kd. Hieruit volgt dat bij projecten (19d) en regulatie van bestaand gebruik (19c) de referentiedatum van 7-12-2004 uit art. 19kd voor de beoordeling van effecten door stikstofdepositie gebruik moet worden. Dit geldt echter alleen indien de handeling in 2004 (7 december) al werd verricht en de stikstofdepositie sinds die tijd niet is toegenomen op de voor stikstof gevoelige gebieden. In alle andere gevallen moet de autonome situatie (voortzetting van de huidige situatie) vergeleken worden met de plansituatie (na aanleg en in gebruikname).

Natura 2000 in Duitsland

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 verleent de overheid alleen vergunningen voor activiteiten die effecten hebben op Nederlandse Natura 2000-gebieden. Om een vergunning te verlenen voor een activiteit met effecten op buitenlandse Natura 2000-gebieden, moet gebruik worden gemaakt van

⁴ de datum waarop de omzettingstermijn van de Habitatrictlijn is afgelopen

⁵ Dit artikel is omgezet in Nederlandse regelgeving, met name art. 19d-f van de Natuurbeschermingswet 1998.

de rechtstreekse werking van art. 6 van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat in een vergunning die al verleend moet worden voor de activiteit ook het toetsingskader van de Europese Habitatrichtlijn wordt betrokken (zie website Commissie MER veel gestelde vragen thema natuur).

Met de op 25-03-2002 in werking getreden Duitse natuurbeschermingswet (Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege, BNatSchG), en vooral met § 32-35 als centrale bepalingen van deze wet is de Habitatrichtlijn in de Bondsrepubliek Duitsland in nationaal recht omgezet. Per Natura 2000-gebied worden in de volgende paragrafen habitattypen weergegeven waarvoor het gebied is aangemeld (Bron: <http://natura2000-meldedok.naturschutz-fachinformationen-nrw.de>). De doelen zijn ontleend uit documentatie uit 2001, weergegeven onder “Schutzziele und Maßnahmen”.

Directe effecten als gevolg van de veranderingen zijn niet voorzien, effecten als gevolg van stikstofdepositie zijn niet uitgesloten. In dit rapport worden de effecten op de Duitse gebieden beoordeeld zoals dit ook voor de Nederlandse gebieden is gedaan.

Bijlage 2 Kritische depositiewaarde

Voor een kwantitatieve beoordeling van het effect van stikstofdepositie op de kwalificerende habitats gebruiken we van de kritische depositiewaarde. Dit is de grens waarboven significante aantasting van de kwaliteit van het habitatype als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie niet is uit te sluiten. Als de stikstofdepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde, zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet uit te sluiten.

De term 'critical load' wordt in de milieuwetenschappen gedefinieerd als: "een kwantitatieve schatting op basis van de best beschikbare kennis van de belasting door één of meer verontreinigingen waar beneden geen significante schadelijke effecten optreden bij specifieke gevoelige elementen van het milieu" (Langan & Hornung, 1992).

Van Dobben en Van Hinsberg (2008) geven de meest recente gegevens van kritische depositiewaarden voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden. De kritische depositiewaarden voor stikstof zijn op een zodanige manier bepaald, dat verzuring en vermesting hierin zijn verdisconteerd. Het effect van stikstofdepositie omvat zowel de effecten van verzuring als vermesting. Het rapport is vastgesteld na beoordeling door een internationale reviewcommissie. Het rapport definieert de kritische depositie als 'de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie'. Deze definitie komt overeen met de internationaal gebruikte definiëring van het begrip "critical load". Dit betekent dat de kritische depositiewaarde de grens vormt waarboven significante aantasting van de kwaliteit van het habitatype significant als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie niet is uit te sluiten. Als de stikstofdepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde, zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten.

Van Dobben en Van Hinsberg (2008) geven aan dat de beschikbaarheid van habitatspecifieke drempelwaarden (in plaats van gebiedsspecifieke) de mogelijkheid opent ruimtelijk te differentiëren naar effecten op verschillende habitats. In de begeleidende brief van het ministerie van LNV, bij het vrijgeven van het bovengenoemde rapport, wordt het volgende gesteld over het gebruik van kritische depositiewaarden voor stikstof: "Het gebruik van kritische depositiewaarden voor stikstof bij vergunningverlening moet aanzienlijk worden genuanceerd. Beschouw deze waarden veeleer als hulpmiddel op basis waarvan de uiteindelijk te behalen doelstelling mede is gebaseerd". Dit komt overeen met een conclusie uit het rapport "Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000" van de door de Minister van LNV ingestelde Taskforce Ammoniak (Commissie Trojan, 2008). Volgens de Taskforce zijn kritische depositiewaarden niet meer dan een nuttig wetenschappelijk hulpmiddel bij het beoordelen van milieubelasting op natuurgebieden. Deze waarden kunnen niet strikt worden toegepast bij het beantwoorden van de vraag of een vergunning voor uitbreiding kan worden verleend.

Een vergunningsaanvraag moet worden getoetst in hoeverre een initiatief een belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn meer factoren van belang dan alleen depositie. De Minister van LNV heeft dit standpunt ingenomen in de brief waarbij het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008) openbaar is gemaakt. In deze brief (Ministerie van LNV, 2008b) (van 16 juli 2008) wordt een lijst van factoren gegeven die, naast stikstofdepositie, eveneens van belang zijn. Dit wordt bevestigd in de "Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden" (Ministerie van LNV, 2008a).

Het bevoegd gezag toetst een vergunningsaanvraag op in hoeverre een initiatief een belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn meer factoren van belang dan alleen depositie. De Minister van LNV heeft dit standpunt ingenomen in de brief waarbij het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008) openbaar is gemaakt. In deze brief (Ministerie van LNV, 2008b) (van 16 juli 2008) wordt een lijst van factoren gegeven die, naast stikstofdepositie, eveneens van belang zijn. Dit wordt bevestigd in de "Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden" (Ministerie van LNV, 2008a).

Colofon

PASSENDE BEOORDELING KLAVER 6A

OPDRACHTGEVER:

Gemeente Horst aan de Maas
Gemeente Venlo
Development Company Greenport Venlo

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

ir. E.P.A.G. Schouwenberg

GECONTROLEERD DOOR:

ing. Y.M. Schenau

VRIJGEGEVEN DOOR:

Ing. Y,M. Schenau

6 mei 2014
077695968:0.3

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.